МАНАЙ ТҮРҮҮШЫН КАНДИДАТ АГУУЕХЭ СТАЛИН МАНДАХА БОЛТОГОЙ!

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 5 (4897) | 1946 он, январиин 6, воскресенье | Сэн 20 мүнгэн

Бүхы советскэ орон дотор ажалшадай һунгуулиин урда тээхи өхэ суглаанууд үнгэрбэ.

Хамагай түрүүн парти ба правительствын ударидагшад агууехэ вождь Генералиссимус Сталин түрүүтэйгээр дэбжүүлэгдэжэ, зүрхэ доһолмо халуунаар дэмнэгдэбэ.

Улан-Удын мяханай комбинадай эрэгтэй эмэгтэй хүдэлмэришэдэй һунгуулиин урда тээхи хамтын суглаан дээрэ. Комбинадай эрхим хүдэлмэришэн А. А. Шульгин гэгшэ Советскэ Союзай Герой адмирал И. С. Юмашевай кандидатурые дэбжүүлэн үгэ хэлэжэ байна.

А. Поповой фото.

Бурят-монгол арадай дэбжүүлһэн кандидадууд

Агууехэ илалтануудые туйлаһан түүхэтэ 1945 он дүүрэжэ, шэнэ-шэнэ илалтануудые туйлаха амгалан тайбан хүгжэлтын 1946 оной эхилхэтэй хамта, манай уужам ехэ Эхэ ороной томохон ба түрүү ажаүйлэдбэриин предприятинуудай, колхозуудай, совхозуудай, МТС үүдэй коллективүүдээр һунгуулиин урда тээхи хамтын суглаанууд эхилбэ. Энэ суглаануудта хабаадалсаһан эрэгтэй эмэгтэй һунгагшад болбол түрэл Эсэгэ оронойнгоо Верховно органдо депутат болгожо эльгээхээр эрхимэй эрхим хүнүүдээ шэлэн дэбжүүлжэ байнад.

Энэ оной январиин 2—3—4-дэ манай республикын ажаүйлэдбэриин бүхы предприятинууд, колхоз, совхоз, МТС ба эмхизургаануудаар һунгуулиин урда тээхи суглаанууд болобо. Эндэ хабаадалсаһан коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүд хадаа нэгэн хүн шэнги үтэеэ нэгэдэжэ, Ленин—Сталинай партиин хэрэгтэ үнэн сэхэ байһан хүбүүд ба басагадаа Верховно Соведэй депутадуудай кандидадуудта һайшаан дэбжүүлжэ бултадаа дэмжэнэ.

Һунгуулиин урда тээхи суглаанда хабаадалсагшад бүхэн эгээн түрүүлжэ өөрынгөө агууехэ вождь, Советскэ Союзай Генералиссимус, бидэнэрые илалтаһаа илалта тээшэ хүтэлбэрилдэг, советскэ хүн зоной золтой жаргалтай ажабайдалые зохёогшо нүхэр И. В. Сталиние түрүүшын кандидат болгон дэбжүүлбэд. Агууехэ Сталинайнгаа ойрын соратнигууд нүхэд В. М. Молотов, М. И. Калинин, Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, К. Е. Ворошилов, Н. М. Шверник, А. А. Андреев, А. А. Жданов гэгшэдэй нэрые ехэхэн омгорхолтойгоор нэрлэжэ, СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудай кандидадуудта нэгэн һаналаараа дэбжүүлэнхэй.

Тэрэнэй хажуугаар, Эсэгэ оронoo хамгаалгын агууехэ дайнда хабаадалсажа, өөһэдынгөө ами наһые хайрлангүй, улаан шуһаяа адхажа ябажа, агууехэ Генералиссимусынгаа дайшалхы захиралтануудые дүүргэжэ, Эхэ оронойнгоо алдар солo, нэрэ түрэ ба бэеэ даанхай байха ябадалые аршалһан алдарта полководецууд—Советскэ Союзай маршалнууд, адмиралнууд, генералнууд, офицернүүд, сержантнууд болон рядовой боецүүдые СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудай кандидадуудта нэгэн һаналаараа дэбжүүлээд, һайшаан дэмжэжэ байха юм.

Манай республикын бүхы эрэгтэй эмэгтэй һунгагшад болбол өөһэдынгөө дундаһаа эрхимэй эрхим, Ленин-Сталинай партиин хэрэгтэ үнэн сэхэ байжа, ажалшан арадай түлөө ами наһаяа гамнангүй, эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр хүдэлмэрилжэ, хүн зоной дунда хүндэтэй болоһон түрүү хүнүүдээ депутадуудай кандидадуудта дэбжүүлжэ, большевистскэ партидаа ба советскэ правительстводо үнэн сэхэ байһанаа эли тодоор харуулна.

Союзай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ 344-дэхи Улан-Удын хүдөөгэй һунгуулиин округто ороxo аймаг, районуудай, ажаүйлэдбэриин предприятинуудай болон сэрэгэй частьнуудай һунгагшад бурят-монгол арадай үнэн басаган, мүнөө БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ нүхэр Гунсын Аюшеевна Цыденовагай кандидатурые нэгэн һаналаараа дэбжүүлээ.

Республикын томохон ба түрүү ажаүйлэдбэриин предприятинуудай бүхы коллективүүд, мүн колхоз, совхоз, МТС болон эмхизургаануудай коллективүүдэй членүүд болбол большевистскэ партиин үнэн сэхэ хүбүүн, областной партийна организацие хүтэлбэрилэгшэ Александр Васильевич Кудрявцевай, тэрэшэлэн Бурят-Монгол республикын правительствые толгойлогшо, Ленин-Сталинай хэрэгтэ үнэн сэхэ байжа, бүхы эрэгтэй эмэгтэй ажалшадта хүндэтэй болоһон нүхэр Соломон Матвеевич Ивановой кандидатурануудые засагай дээдэ органдо депутат болгожо һунгахаар дэбжүүлбэ.

Гүрэнэй заводой ба Улан-Удын паровозо-бүтээлгын заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшадай коллективүүдэй членүүд болбол урдань рядовой хүдэлмэришэн байһанаа, мүнөө гүрэнэй заводой директор хүртэрээ дэбжүүлэгдэһэн нүхэр Сергей Иванович Прокопьевой кандидатурые Национальностьнуудай Соведтэ һунгалта хэхэ Улан-Удын паровозо-бүтээлгын һунгуулиин округто дэбжүүлээ. Сэлэнгын, Зэдын, Ториин аймагуудай колхознигууд, хүдэлмэришэд ба албахаагшад хадаа урдань үгытэй ядуу хүнэй бүлэдэ түрэһэн, үншэн хүбүүн байһанаа, советскэ засагай жэлнүүдтэ колхозно партийна эхин организациин хүтэлбэрилэгшөөр дэбжүүлэгдэжэ, тус колхозоо большевистскэ ба колхознигуудаа баян шадалтай болгоһон, Тельманэй нэрэмжэтэ артелиин партбюрогой секретарь нүхэр Тогочи Данзанович Данзановай кандидатурые Национальностьнуудай Соведтэ һунгалта хэхэ Зэдын һунгуулиин округто депутат болохо кандидадаар нэгэн дуугаараа дэбжүүлһэниие тэмдэглэхэ шухала.

Түнхэнэй, Ахын ба Закаменай аймагуудай, Городок городой, мүн сэрэгэй частьнуудай һунгагшад баатар генерал Илья Васильевич Балдыновай кандидатурые Национальностьнуудай Соведтэ һунгалта хэхэ Түнхэнэй һунгуулиин округто дэбжүүлэнхэй. Тэрэшэлэн Советскэ Союзай Герой, адмирал И. С. Юмашев, алдарта врач Анатолий Михайлович Дудин, БМАССР-эй габьяата артистка К. И. Гомбоева-Языкова, хартаабхын рекордно ургаса жэлһээ жэл бүридэ туйладаг Л. П. Шурыгина, түрүү колхозой түрүүлэгшэ Д. Г. Гармаев, Бурят-Монголой арадай хуушанай уранзохёолшо, орденто нүхэр Х. Намсараев, суута машинист И. Н. Кочуров, большевистскэ партиин үнэн сэхэ хүбүүн, областной партийна организациин хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн нүхэр Б. Л. Лобсанов гэгшэдэй кандидатурануудые Верховно Соведтэ һунгахаар Бурят-Монгол республикын ажалшад инаглан дурлажа, нэгэн һаналаараа дэбжүүлһэн байнад.

Мүнөө республикын бүхы городууд, аймаг ба районуудаар һунгуулиин урда тээхи суглаанууд хаа-хаанагүй боложо, дээрэ нэрлэгдэһэн кандидадуудые нэгэн һаналаараа дэмжэн һайшааһан тогтоолнуудые баталан абалга үргэлжэлһөөр.

Коммунистнууд ба партийнабэшэ большевигуудэй нэгэдэн хамтаржа дэбжүүлһэн эдэ кандидадуудай түлөө республикын бүхы эрэгтэй эмэгтэй һунгагшадай байгша оной февралиин 10-да—СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалта хэхэ үдэртэ нэгэн хүн шэнгеэр ерэжэ, голосоо үгэхэ байһандань зааханшье ажаг һэжэг байхагүй.

Һунгуулиин урда тээхи суглаанууд хадаа советскэ арадай морально-политическэ нэгэдэлые, парти, правительство болон агууехэ Сталиниие тойрожо тон нягтаар жагсаад байһыень харуулна

МОСКОВСКО ЭЛЕКТРОЗАВОД ДЭЭРЭ

Январиин 2-то, СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд болгохо кандидадуудые дэбжүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан Московско электрозаводой хүдэлмэришэд, албахаагшад, инженернүүд ба техникүүдэй хамтын суглаан болобо.

Утаашаа хахад километрһээ үлүү хабтайһан тус заводой холболгын цехын айхабтар ехэ корпус хүн зоноор дүүрэнхэй байгаа. Энэ суглаан дээрэ 7.000 хүн байлсаба.

Энэ түүхэтэ үдэр тэрэ завод шэнэ түхэлтэй болоод байба. Суглаанай болоһон цех һайндэрэй янзатайгаар гоё һайханаар шэмэгдэнхэй. Улаан бүдөөр бүрхөөгдэһэн трибуна дээрэ советскэ гүрэниие байгуулагшад—Ленин ба Сталинай портредүүд харагдана. Олонтоото транспарантнууд советскэ арад зоной ажабайдалда агууехэ событи болохоо байһан тухай—СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалтануудые хэхээ байһан тухай зарлана. Столицын эгээн томо предприятиин ургалтын показательнууд тухай элеэр бэшэгдэнхэй. Эндэ индустриальна Москвагай омгорхол болохо—алдартай суутай хүнүүд, гайхамшагта стахановецууд, конструкторнууд, электрозаводой бүтээн гаргажа алдаршаһан техническэ нарижуулагдамал ба орёо онһон продукциие зохёогшод байлсана.

Эсэгэ оронoo хамгаалгын дайнай болоһон жэлнүүдтэ электрозаводойхид хадаа һэргээн бодхоогдоһон хэдэн арбаад электростанцинуудые хангаһан бата найдамтай трансформаторнуудые бүтээбэ. Эсэгэ оронoй ажаүйлэдбэриин гаргажа байһан шэнэ янзын автомобильнуудта хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые олоор бүтээдэг болоо.

... Гурбан час. Цех соо шэмээгүй болобо. Заводской комитедэй түрүүлэгшэ Д. Н. Богатов болбол хүдэлмэришэд, албахаагшад, инженернүүд ба техникүүдэй хамтын суглаан нээгдэбэ гэжэ соносхобо. Президиумдэ ВКП(б)-гэй МК болон МГК-гэй секретарьнар Г. М. Попов ба Б. Н. Черноусов, ВКП(б)-гэй Сталинска райкомой секретарь С. А. Жолнин, электролампова үйлэдбэриин директор Г. М. Цветков, техническэ таһагай начальник Л. И. Озеров, хүдэлмэришэн эхэнэр Т. Кулагина болон бусад һунгагдаа. Нүхэр Богатов болбол суглаанай зүблэхэ хэрэгүүдые соносхоно: СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй депутадууд болгожо һунгаха кандидадуудые дэбжүүлхэ ба һунгуулиин урда тээхи окружной зүблөөндэ электрозаводой коллективһээ байлсаха түлөөлэгшэдые һунгаха гэнэ.

Түрүүшын асуудал тушаа трансформаторна үйлэдбэриин партийнабэшэ слесарь нүхэр А. Н. Шаровта үгэ үгтэбэ. Суута хүдэлмэришэнэй хэлэһэн үгые тэндэ байгшад угаа ехэ анхаралтайгаар шагнаһан байгаа.

—Мүнөөдэр манайда баяртай үдэр боложо байна гээшэ гэжэ нүхэр Шаров хэлэнэ. Бидэнэр хадаа агууехэ Сталинска Конституциһаа үндэһэлһэн арад зонойнгоо дура һанал ба эрхые элирхэйлэн мэдүүлхын тулада, СССР-эй Верховно Соведтэ депутадуудые һунгаха кандидатура табихын тулада суглаарба гээшэбди.

Сталинска һунгуулиин округһоо СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй депутадай кандидат болгожо, манай инаг вождь ба багша, агууехэ Ленинэй хэрэгые үргэлжэлүүлэгшэ, Сталинска Конституциие зохёогшо, ажалшадай зол жаргалай түлөө сусаршагүйгөөр тэмсэгшэ нүхэр Сталиниие дэбжүүлхэ гэжэ дурадханаб. **(Нэрьемэ альга ташалганууд. «Нүхэр Сталин мандаха болтогой!», «Советскэ Союзай арадуудай агууехэ вождьдо «Ура!» гэһэн абяан гарана).**

—Октябрьска Революциин урда тээ хожомдонги ба шадал муутай байһан манай орон нүхэр Сталинай ударидалгаар хүсэн түгэс держава болонхой. Нүхэр Сталинай ударидалгаар ба тэрэнэй үдэр бүри анхаралаа табижа байһанайнь ашаар орон дотор һомо хэрэгсэл ба буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргаха айхабтар ехэ заводууд байгуулагдаа һэн.

Оратор болбол Эхэ оронойнгоо түмэнэ нүхэр Сталинай гайхамшаг ехэ ашатай габьяатай байһан тухай, амгалан сагай социалистическэ байгуулалтын үедэ тэрэнэй ударидалгаар ябаһан советскэ арад зоной туйлаһан амжалтанууд тухай, Эхэ орондоо үнэн бэеэ үтэжэ, алба хэхэ сурталаар манай Улаан Армиие һурган хүмүүжүүлхэ ба бүхэжүүлхэ хэрэгтэ нүхэр Сталинай бүтээһэн үүргэ тухай хэлэнэ. Иосиф Виссарионовичын ударидалгаар бүхы олонациональна советскэ арад зон большевистскэ парти ба түрэл советскэ правительствые тойрон нягтаар жагсажа диилдэшэгүй ехэ хүсэн болобо.

Нүхэр Сталин Эхэ орондоо, арад зондоо инаг дуратай, арад зоной депутат болохо тула ажалшадай эрилтэнүүд тухай оролдолго ба сусаршагүй хэшээл зориг гаргаһан хадаа, һунгагшадайнгаа этигэл найдабариие харюулба гэжэ хэлэхэдэнь тэндэ байгшад үни удаан замхашагүй нэрьемэ альга ташалгаар угтана. Нүхэр Сталинай уряагаар советскэ улад зон инаг һайхан Эхэ оронoo аршалан хамгаалхаар бодожо, Эсэгэ оронoo хамгаалгын агууехэ дайнай гайхамшагта событинуудай болоһон тухай нүхэр Шаров һануулна. Нүхэр Сталинай нэрэ алдар гээшэ манай илалтын туг болоһон байна. Тиин хүдэлмэришэн, колхозник, Улаан Армиин сэрэгшэ бүхэн энэ тугта этигэжэ ябаа, нүхэр Сталинай ударидалгаар ябаһан советскэ арад зон илаха юм гэжэ этигэжэ ябаа, теэд бидэнэр илаабди!—гэжэ оратор альга ташалга соогуур хэлэнэ. Дам саашаа нүхэр Шаров иигэжэ хэлээ:

—Би хадаа жиирын таряашанай бүлэ соо түрэһэн хүм. Нүхэр Сталинай ударидажа байһан Эхэ оромни намайе эрдэмдэ һургаһан, техническэ эрдэмтэй болгоһон, Эхэ орондоо инаг дуратай болгожо намайе һурган хүмүүжүүлһэн байха юм. Би хадаа долоодохи разрядай слесарь-инструментальщик хүм, хоёр орденто завод дээрэ 10 жэл соо хүдэлмэрилжэ байнаб, советскэ Эхэ оронойнгоо бури ехэ хүсэтэй болохын тулада, өнөөнһөө хойшоошье хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлмэрилхэ байнаб. Электрозаводой партийна бэшэ кадрова хүдэлмэришэн би болбол СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй депутадта кандидат болгожо манай түрэл ба инаг нүхэр Сталиниие дэбжүүлнэб.

Минии оруулһан дурадхалые нэгэн һаналаар дэмжэлсэгты гэжэ электрозаводойхидой коллективые уряалһан ораторай түгэсхэлэй үгэнүүдые тэндэ байлсагшад шуурма альга ташалгаар, манай агууехэ советскэ Эхэ орониие, алдарта большевистскэ партиие, агууехэ вождь ба багша нүхэр Сталиниие хүндэлһэн амаршалгануудые хүргэлгөөр угтаһан байгаа.

Электролампова үйлэдбэриин цехын начальник В. Д. Сыркова халуун хурса үгэнүүдые хэлэнэ.

—Манай хани нүхэр ба багша, алдарта полководец ба агууехэ вождь түрэл Иосиф Виссарионович Сталиниие Москва городой Сталинска һунгуулиин округто Союзай Соведтэ һунгаха кандидадта дэбжүүлхэ тухай дурадхалые халуунаар һайшаан дэмжэнэб!—гэжэ тэрэ эхэнэр хэлэнэ. «Сталинай түлөө», «Сталинска Конституциин түлөө!» гэһэн үгэнүүдые хэлэжэ бидэнэр февралиин 10-да һунгуулиин газарта ошохобди. Нүхэр Сталинда амаршалга хүргэжэ, нэрьемэ альга ташалган, хэдэн мянгаад хүнэй «Ура» хашхарһан сууряан энэ цех соо дахяад зэдэлнэ.

Электролампова үйлэдбэриин мастер М. Славновада үгэ үгтэнэ. Эгсэ 8 жэлэй саада тээ энэ электрозаводой хүдэлмэришэдэй суглаан дээрэ СССР-эй Верховно Соведэй депутат болгохоор нүхэр Сталинай кандидатура дэбжүүлээ бэлэйб гэжэ тэндэ байгшадта һануулаад, нүхэр Славнова хадаа мүнөө инаг вождиие Верховно Соведэй депутат болгохо гэһэн кандидатурые дахяад дэмжэлсэнэб гэжэ мэдүүлбэ. Нүхэр Сталинай нэрэ алдарые дурсажа манай сэрэгшэд дайсанаа дараһан байгаа. Нүхэр Сталинай нэрэ алдарые дурсажа бидэнэр фронтдо туһалхын тулада, Илалтын тулада хүдэлмэрилжэ байгаабди. Манай орониие хүтэлхэ рульда нүхэр Сталин байжа, бидэниие илалтада хүргөөд, социалистическэ байгуулалгын шэнэ амжалтануудые тээшэ хүтэлжэ ябаһан ушар хадаа, манай гүрэндэ угаа ехэ аза зол болоно!—гэжэ нүхэр Славнова хэлэнэ.

Иосиф Виссарионович мандаха болтогой! гэжэ нүхэр Славновагай хэлэхэдэнь, тэндэ байгшад шуурма альга ташалгаар угтана.

Электрозаводойхид хойно хойноһоон һубарин трибуна дээрэ гаража, инаг вождь ба полководецто, манай арадай түүхэтэ илалтануудые эмхидхэгшэдэ инаг дуратай байһан тухайгаа үнэн зүрхэнһөөн гараһан сэдьхэл хүдэлгэмэ халуун хурса үгэнүүдые хэлэнэ.

Һунгуулиин урда тээхи суглаанууд дээрэ

Бүхы орон дотор ажалшадай һунгуулиин урда тээхи олон хүнэй хабаадалгатай суглаанууд болобо. Советскэ арад зон болбол СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд болгохо кандидадуудай түрүүшын нэрэ обогуудые нэрлэжэ хэлэбэ.

Москва, Ленинград, Киев, Тбилиси, Ереван, Ташкент, Ашхабад, Минск, Ворошиловград, Тамбов, Харьков, Новосибирск болон бусад олон городууд ба тосхонуудта ажалшад хадаа СССР-эй Верховно Соведэй депутат болгохо өөһэдынгөө түрүүшын кандидат болгон арад зоной агууехэ вождь **ИОСИФ ВИССАРИОНОВИЧ СТАЛИНИИЕ** угаа ехэ баяртайгаар томилһон байна.

Һунгуулиин урда тээхи хэдэн олон суглаанууд дээрэ парти ба правительствын ударидагшад нүхэд **В. М. Молотов, М. И. Калинин, Л. П. Берия, Г. М. Маленков, К. Е. Ворошилов, А. А. Жданов, А. А. Андреев, Л. М. Каганович, А. И. Микоян, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, Н. А. Вознесенскиин** кандидатурые табиһан байха юм. СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд болохоор дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудай дунда манай оронoй алдартай суутай хүнүүд бии: Советскэ Союзай Маршал ба Советскэ Союзай гурбадахин Герой **Г. К. Жуков,** Советскэ Союзай Маршал ба Советскэ Союзай хоёрдахин Герой **А. М. Василевский,** армиин генерал **Н. А. Булганин,** СССР-эй Академи наукын президент академик **С. И. Вавилов,** Сталинска шагналай лауреат **А. И. Семиволос,** Кировскэ заводой цехын начальник **К. Е. Титов,** утаһа ээрэгшэ **А. Г. Серегина,** колхозой түрүүлэгшэ **И. С. Егоров,** тракторбүтээгшэ-мастер **Я. Д. Цембалюк,** Ворошиловградска паровозо-бүтээлгын заводой разметчик **И. В. Седов** ба бусад олон байна.

Һунгуулиин урда тээхи суглаанууд хадаа советскэ арадай морально-политическэ нэгэдэлые, парти, правительство болон агууехэ Сталиниие тойрожо тон нягтаар жагсаад байһыень харуулна.

Генеральна Ассамблея ба Нэгэдэмэл Нацануудай организациин нэгэдэхи сессидэ СССР-эй делегациин состав тухай

СССР-эй Арадай Комиссарнарай Совет болбол Генеральна Ассамблея ба Нэгэдэмэл Нацануудай организациин нэгэдэхи сессидэ Советскэ Союзай делегацие доро дурсагдаһан составтайгаар томилбо:

Вышинский А. Я.—Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссарай Орлогшо (делегациин толгойлогшо), Громыко А. А.—Америкын Холбоото Штадуудта һуугаа СССР-эй Элшэн сайд, Гусев Ф. Т.—Великобританида һуугаа СССР-эй Элшэн сайд, Лаврентьев А. И.—РСФСР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссар, Кузнецов В. В.—ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ.

Хүдэлмэришэд, колхознигууд ба интеллигенциин һунгуулиин урда тээхи суглаанууд партийна ба партийнабэшэ хүнүүдэй эбдэршэгүй хани барисаае, партиин Сталинска Центральна Комитет болон советскэ правительствые тойрон олониитэ зоной нягтаар жагсаһан ябадалые дахин дахин эли тодоор харуулба

Тарбагатайн 441-дэхи һунгуулиин округ

Огородой культурын эрхим ургаса туйладаг суута колхозница Л. П. ШУРЫГИНАГАЙ кандидатура дэбжүүлэгдэнхэй

Тарбагатайн колхознигуудай баясхаланта үгэнүүд

Январиин 3-да яһала хүйтэн үдэр байбашье һаань, Тарбагатайн аймагай «Победитель» гэжэ хүдөө ажалай артелиин эрэгтэй эмэгтэй членүүд ехэ багагүй, һайн-һайн хубсаһануудаа үмдөөд, вождьнорой портредүүдээр, лозунг болон плакадуудаар гоё һайханаар шэмэгдэһэн өөрынгөө колхозой клуб соо тон олоороо сугларба. Эндэ 500 шахуу хүн хамтарба. Тус колхозой тогтоһонһоо хойшо иимэ олон хүн энэ клуб соо сугларһан ушар байгаагүй гэхэдэ болохо.

Тус суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэхэ асуудал оройдоо—нэгэ. Энэ асуудалаар ямаршье элидхэл хэһэн хүн байгаагүй. Колхозой правлениин түрүүлэгшэ нүхэр И. П. Иванов болбол мүнөө болохоёо байгаа СССР-эй Верховно Соведэй һунгуулида эршэмтэй бэлэдхэл хэжэ, ажал хүдэлмэреэ һайжаруулха тухай, Верховно органой депутадуудай кандидадуудта эрхимэй эрхим хүнүүдые дэбжүүлхэ тухай хэдыхэн үгэ хэлэбэ.

Удаа тээнь, эгээн түрүүлжэ үгэ абаһан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнда хабаадалсажа, өөрынгөө амииие ба улаан шуһые хайрлангүйгөөр Эхэ оронойнгоо түлөө тэмсэл хэжэ, немецко-фашистска эзэмдэгшэдые бута нэрьелсэһэн, мүнөө колхозойнгоо үйлэдбэри дээрэ имагта стахановскаар хүдэлмэрилдэг нүхэр Павел Иванович Римарев гэгшэ иигэжэ мэдүүлбэ:

—Манай засагай Верховно органдо эгээн түрүүшын депутадаар агууехэ Ленинэй хэрэгые үнэн сэхээр үргэлжэлүүлэгшэ, урдань харанхы мунхаг байһан хүдөөгэй таряашадые зол жаргалтай ба баян шадалтай колхозно таряашад болгоһон, тэрэнэй сэсэмэргэн хүтэлбэреэр, Баруун тээ немецко-фашистска эзэмдэгшэдые ба Зүүн тээ японско шунахай империалистнуудые илаһан арад зоной вождь—манай эсэгэ, хани нүхэр ба багша агууехэ нүхэр Иосиф Виссарионович Сталиниие һунгахые би дурадханаб, —гэжэ хэлэхэдэнь, суглаашад үни удаан саг соо үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалгаар ба «Ура» хашхаралдан, энэ дурадхалые һайшааба. Советскэ Союзай гимные духовой оркестр наадаба.

Хамтын суглаан дээрэ халуун үгэнүүдые хэлэһэн нүхэд Сластин, Римарев болон бусад энэ нүхэрэй дурадхалые бүримүһэн һайшааһан үгэнүүдые хэлэбэ. Һунгуулиин урда тээхи хамтын суглаан болбол Союзай Соведтэ һунгалта хэхэ 344-дэхи Улан-Удын хүдөөгэй һунгуулиин округто депутат боложо һунгагдахаар өөрынгөө зүбшөөрэлые үгыт гэһэн телеграмма нүхэр И. В. Сталинда нэгэн һаналзараа баталан абаба.

—СССР-эй Верховно Соведэй депутадай кандидадта бурят-монгол арадай үнэн сэхэ басаган, БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ нүхэр Гунцын Аюшеевна Цыденовагай кандидатурые дэбжүүлнэб. Нүхэр Г. А. Цыденова болбол энээнэй урда тээхи һунгуулида Верховно Соведэй депутаг болоһон байгаа. Тиин, үнгэрэгшэ хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ советскэ Эхэороной үнэн сэхэ патриот, нугаршагүй хатуу гүрэнэй ажал-ябуулгаша болоһоноо харуулба. Бурят-Монголые түрүү малажалтай республикануудтай адли болгохо тушаа Гунцын Аюшеевна болбол һүни үдэрые, эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр хүдэлмэрилһэн байгаа. Тиимэһээ энэ нүхэрэй кандидатурые Верховно Соведэй депутадта баһа дахин дэбжүүлхэдэ тон болошотой гэжэ һананаб,—гэжэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадалсаһан нүхэр Назаров дурадхаба.

Нүхэр Назаровай дурадхалые нүхэд Иванов, Сластин болон бусад нэгэн дуугаар дэмжэбэд. Хамтын суглаан болбол нүхэр Цыденовада хандаһан бэшэг нэгэн дуугаар баталан абаба.

Колхоз соогоо, бүхы аймаг соогоо өөрынгөө стахановска ажалаар алдар суутай болоһон Евгений Степанович Римарев үгэ эрибэ. Энэ нүхэрэй дүлэтэмэ халуун үгые суглаанда хабаадалсагшад угаа һонирхолтойгоор шагнабад.

—Жэлһээ жэл бүридэ гектар бүхэнһөө 1.000 гаран центнер хартаабха ургуулдаг, манай суута новатор, советскэ патриот Лукерья Прохоровна Шурыгинагай кандидатурые БМАССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалта хэхэ 441-дэхи Тарбагатайн һунгуулиин округто дэбжүүлхые намда зүбшөөрэл үгыт,—гэжэ нүхэр Римаревай хэлэхэдэ, суглаашад энэ дурадхалыень үнэн зүрхэнһөөн һайшаажа, үни удаан замхашагүй альга ташалгаар угтаһан байгаа.

Тус колхозой суута стахановецууд нүхэд Назаров, Иванов, Сластин болон бусад энэ дурадхалые бүримүһэн һайшаажа, халуун үгэнүүдые хэлэһэнэйнь һүүлээр, хамтын суглаан болбол Тарбагатайн һунгуулиин округто баллотироваалхаар өөрынгөө зүбшөөрэл үгыт гэһэн тогтоол нэгэн дуугаар баталжа, нүхэр Шурыгинада хандабад.

Аймагай бусад колхозуудаар олон тоотой һунгагшадай эдибхитэй хабаадалгатайгаар һунгуулиин урда тээхи хамтын суглаанууд болоҗо, тэрээн дээрэ СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудта кандидадуудые дэбжүүлхэ ба дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудые дэмжэхэ гэһэн тон шухала гүрэн түрын удхашанартай асуудалнуудые хаа-хаанагүй зүбшэн хэлсэжэ байна.

Һаяхан, манай аймагай түрүү болохо «Авангард» гэжэ хүдөө ажалай артелиин членүүдэй хамтын суглаан болоо. Энэ суглаанда 210 хүн хабаадалсаһан байгаа. Верховно органой депутадуудта кандидадуудые дэбжүүлхэ ба бусад коллективүүдээр дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудые дэмжэжэ 27 хүн үгэ хэлэһэн байха юм. Тэдэнэй дунда 8 эмэгтэй һунгагшад, мүнөө жэлдэ хуулиин наһа хүрэжэ, Сталинска Конституциин үндэһөөр һунгалта хэхэ хүндэтэ эрхэ олоһон 4 залуу һунгагшад үгэ хэлэбэд.

Тус аймагай бүхы колхозууд, МТС-үүд болон эмхизургаануудай коллективүүдээр һунгуулиин урда тээхи хамтын суглаанууд эрэгтэй эмэгтэй ажалшадай угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр үнгэржэ, бүхы советскэ арадай политическэ хүгжэлтын ургаһаниие эли тодоор харуулһан демонстраци болоҗо байна.

Ив. ТАЙНОВ.

Заиграйнхид нютагайнгаа кандидадые халуунаар дэмжэнэ

ЗАИГРАЕВО, январиин 5. (Телефоноор абтаба). Хартаабхын үндэр баян ургаса туйлажа, гансахан республика соогоо бэшэ, мүн бүхы советскэ орон соогоо алдар суутай болоһон XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой звеньевод нүхэр Лукерья Прохоровна Шурыгинагай кандидатурые тус колхозой членүүд өөһэдынгөө һунгуулиин урда тээхи хамтын суглаан дээрэ БМАССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалта хэхэ 441-дэхи Тарбагатайн һунгуулиин округто һунгагдаха СССР-эй Верховно Соведэй депутадай кандидадта нэгэн дуугаар дэбжүүлбэ.

Һаяхан, тус колхозой членүүдэй хамтын суглаан болобо. Энэ суглаан дээрэ 210 һунгагшад хабаадалсажа, хамта дээрээ 18 хүн үгэ хэлэхэ зуураа, нүхэр Л. П. Шурыгинагай кандидатурые барандаа һайшаабад.

Колхозой партийна эхин организациин секретарь нүхэр Воробьев гэгшэ Союзай Соведтэ һунгалта хэхэ Улан-Удын 344-дэхи хүдөөгэй һунгуулиин округто һунгагдаха депутадай кандидадта БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ бурят-монгол арадай эрхим басаган, нүхэр Г. А. Цыденовагай кандидатурые дэбжүүлбэ. Дунда һургуулиин багша нүхэр Киселев болбол РСФСР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалта хэхэ 25-дахи Дальне-Восточно һунгуулиин округто депутат болохо кандидадта Номгон далайн Уһан-Сэрэгэй флодые командалагша, Советскэ Союзай Герой нүхэр И. С. Юмашевай кандидатурые дэбжүүлхэдэнь, тэндэ байһан колхознигууд угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр энэ дурадхалые һайшаан батална.

Тус аймагай «III Интернационал» колхозой эрэгтэй эмэгтэй членүүдэй хамтын суглаан дээрэ баһал иимэ асуудал зүбшэн хэлсээд, тэндэ үгэ хэлэһэн колхозой бүридхэлшэ нүхэр Нимбудаева, артелиин правлениин түрүүлэгшые орлогшо нүхэр Дондуков, комсомольско эхин организациин секретарь нүхэр Халтанов болон бусадай нүхэр Л. П. Шурыгинагай кандидатурые дэбжүүлхэдэнь, колхозой ОТФ-е даагша, суута малшан Гомбожапова, шурыгинска звеногой член нүхэр Амарханов болон бусад хамта 12 хүн үгэ хэлэхэ зуураа, нүхэр Л. П. Шурыгинагай кандидатурые нэгэн һаналаар һайшаажа, дүлэтэмэ халуун үгэнүүдые хэлэһэн байгаа.

Манай суута басаган нүхэр Л. П. Шурыгина болбол 1900 ондо үгытэй айлай бүлэдэ түрөөд, 12 наһанһаан эхилжэ 18 наһатай болтороо нютагайнгаа баяшуулда зарсаар хүдэлмэрилһэн юм. 1930 ондо колхоздо ороод хүдэлмэрилхэдөө, ниитын хүдэлмэридэ эдибхитэйгээр хабаадалсажа, ажалшан арадай дунда хүндэтэй болоһон бэлэй. 1940 ондо колхоздоо звеньеводоор томилогдоһон байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай жэлнүүдтэ нүхэр Л. П. Шурыгина болбол рекордно участок дээрэһээн гектар бүриһөө 1015 центнер, бусад участогууд дээрэһээнь, дунда жэшээгээр 908 центнер хүртэр хартаабхын үндэр баян ургаса абажа, Эхэ орондоо ба Улаан Армидаа амтата эдеэ хоолой продукт элбэг дэлбэгээр ба таһалгаряагүйгөөр үгэжэ шадаһанайнгаа ашаар, СССР-эй Верховно Соведэй депутадай кандидадта дэбжүүлэгдэхэ иимэ үндэр дээдэ хүндэлэлдэ хүртэһэниинь элитэ болоно.

Һунгуулиин урда тээхи хамтын суглаанда хабаадалсагшад дээрэ нэрлэгдэһэн депутадуудай кандидадуудые нэгэн һаналаараа дэмжэжэ, тэдэнэртэ нэрлэгдэһэн округуудта һунгагдахаар зүбшөөлөө үгэхые гүйһан амаршалгын телеграммануудые нэгэн дуугаар баталан абажа, хүхюун баяртайгаар суглаагаа дүүргэһэн байнад.

Аймагай бусад колхозуудаар, ажаүйлэдбэриин предприятинуудаар, түмэр замайхидай коллективүүдээр эдэ кандидадуудые дэмжэһэн хамтын суглаанууд үргэлжэлһөөр.

„Бурмонголлесэй“ коллективэй суглаан дээрэ

Һунгуулиин № 6 участогай, манай вождьнорой портрет ба һунгуулида зорюулагдаһан лозунг ба плакадаар шэмэгдэһэн уужам ехэ гэр соо, 1946 оной январиин 3-ай үдэр, үдэшын 5 часта «Бурмонголлес» трестын хүдэлмэрилэгшэдэй коллективэй һунгуулиин урда тээхи хамтын суглаан тон ехэ патриотическа дэбжэлтэтэйгээр үнгэрбэ.

Суглаанда хабаадагшад хадаа Союзай Соведэй депутадай кандидадта хэдэн олон предприяти ба организацинуудай коллективай зүгһөө дэбжүүлэгдэһэн СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй түрүүлэгшэ, манай агууехэ, сэсэн мэргэн вождь нүхэр **И. В. Сталинай** ба ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой областной комитедэй нэгэдэхи секретарь совет арадай үнэн хүбүүн нүхэр **Александр Васильевич Кудрявцевай** кандидатурануудые суглаанда байгшад нэгэн һаналаар үнэн зүрхэнһөө дэмжэһэн байха юм.

Дальневосточно № 25 һунгуулиин округто РСФСР-һээ Национальностьнуудай Соведэй депутадай кандидадта дэбжүүлэгдэһэн ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй секретарь нүхэр **Г. М. Маленков** ба Номгон далайн уһан сэрэгэй флодой командалагша адмирал **Иван Степанович Юмашевай** кандидатурые «Бурмонголлес» трестын хүдэлмэрилэгшэдэй коллектив туйлай ехэ халуунаар дэмжэбэ.

Бурят-Монгол Республикаһаа Национальностьнуудай Соведэй кандидадта дэбжүүлэгдэһэн СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ, большевистскэ партиин ба советскэ арад зоной үнэн хүбүүн **Михаил Иванович Калининай**, мүн манай республикын хүгжэлые эмшэлдэг алдарта врач **Анатолий Михайлович Дудин** гэгшэдэй кандидатурануудые мүн лэ халуунаар дэмжэһэн байна.

Удаань эдэ бүхы кандидадуудай тухай тогтоол нэгэн дуугаар баталан абаба.

Дальневосточно 25-дахи һунгуулиин округ

Номгон далайн-сэрэгэй флодые командалагша, Советскэ Союзай Герой адмирал И. С. ЮМАШЕВАЙ кандидатура хаа-хаанагүй дэмжэгдэбэ

Иван Степанович Юмашев

(Хуряангы биографическа справка)

Юмашев Иван Степанович 1895 ондо Тифлисскэ түмэр харгын кондукторай бүлэ соо түрэһэн байгаа.

1912 ондо нүхэр Юмашев Балтийска флодой юнгнүүдэй һургуулида ороһон сагһаан хойшо мүнөө хүртэр далайн сэрэгтэ алба хэжэ ябана. Тус һургуулиие дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр, Иван Степанович «Богатырь» гэжэ крейсер дээрэ ба удаа тээнь «Александр второй» гэжэ линкор дээрэ командир (артиллерист) болоһон байгаа. Февральска революциин урда тээ нүхэр Юмашев Приморско-Балтийска фронтын эрье шадарай обороны частьнуудта алба хэһэн байха юм.

Балтийска флодой революционно моряуудтай хамта нүхэр Юмашев Февральска революцида эдибхитэйгээр хабаадалсаһан байгаа. Хаанта засагай унаһанай һүүлээр Балтфлодой нэгэ портын матросско комитедэй түрүүлэгшэ болоҗо һунгагдаа бэлэй.

1918 ондо нүхэр Юмашев большевистскэ партиин зэргэдэ оробо.

1919 ондо нүхэр Юмашев Волжско Каспийска сэрэгэй флотилидэ орожо сагаангвардейщиные үй бута сохихо ябадалда эдибхитэйгээр хабаадалсаһан байна.

1920 ондо нүхэр Юмашев Балтфлодто дахяад бусажа, «Петропавловск» гэжэ линкорой ехэ буугай башниин командир болоо һэн.

1924 ондо һургуулида эльгээгдэжэ һүүлээрынь Балтикада «Ленин» ба «Войков» гэжэ миноносецууд дээрэ, «Коминтерн» гэжэ крейсер дээрэ алба хэһэн, Хара далай дээрэ «Дзержинский» гэжэ эсминецые, «Профинтерн» гэжэ крейсерые командалһан байха юм. 1934—35 онуудта нүхэр Юмашев миноносецуудай дивизиониие командалба. 1935—37 онуудта крейсернүүдэй бригадын командир ба Хара далайн флодой штабай начальник болоод ябаба.

1938 ондо Иван Степанович Юмашев хоёрдохи рангын флагман нэрэзэргэтэй болоҗо, Хара далайн Флодые командалагшын тушаалда ороһон байгаа.

1939 ондо Номгон далайн-сэрэгэй флодой командалагша болоһон юм.

Юмашевта адмирал гэһэн сэрэгэй нэрэзэргэ олгогдонхой. Тэрэ хадаа, Ленинэй дүрбэн орденоор, Улаан Тугай хоёр орденоор, Улаан Одоной орденоор ба «РККА-гэй 20 жэл», «Германиие дараһан илалтын түлөө», «Японииe дараһан илалтын түлөө» гэһэн медальнуудаар шагнагдаһан байна.

Агрессивнэ Японидо эсэргүү сэрэгэй ябуулгануудые хэхэдээ гайхамшаг ехэ амжалта туйлаһанайнь түлөө нүхэр Юмашевта Советскэ Союзай Герой гэһэн дээдэ нэрэзэргэ олгогдоһон байха юм.

Улан-Удын хүдөөгэй 436-дахи һунгуулиин округ

Нэгэдэхи классай машинист, эрхим лунинец И. Н. КОЧУРОВОЙ кандидатура һайшаагдаба

Иван Никифорович Кочуров

(Хуряангы биографическа справка)

Иван Никифорович Кочуров 1899 ондо Вятка городто хүдэлмэришэнэй бүлэдэ түрэһэн байна. Эсэгэнь Улан-Удын паровозно депо дээрэ 35 жэл соо таһалгаряагүй хүдэлмэрилһэн байха юм.

Нүхэр И. Н. Кочуров үшөө бага наһанһаа хойшо ажал хүдэлмэри хэжэ эхилээ һэн. 1916 ондо Улан-Удын ремесленнэ һургуулида һуража байха зуураа, хоолойгоо тэжээхын тула энгэй наймаашанай магазинда тон бишыхан салин хүлһөөр хүдэлмэри хэдэг байгаа һэн.

Ремесленнэ һургуули дүүргээд, түмэр замай транспортгай хуби заяагаа удаан саг соо холбоһон байха юм. 1917 онһоо 1919 он хүртэр Улан-Удын замай дистанциин заһабарилгын хүдэлмэришэн болоо. 1919—1923 онуудта залуухан советскэ республикаяа сагаангвардеецүүд ба интервентнүүдһээ хамгаалхын түлөө фронт ошоһон байха юм. Тиихэдээ, түрүү партизанска отрядта ябаад, удаань Улаан Армиин зэргэдэ ороод, нэгэдэхи Иркутска ябган сэрэгэй дивизидэ алба хэжэ байһанаа табигдажа ерээд, арадай ажахые һэргээн бодхоохо ябадалда эдибхитэйгээр хабаадалсаһан байна.

Нүхэр И. Н. Кочуров 1923 онһоо 1925 он хүртэр Улан-Удэ дээрэ мастерскойе даагшаар, 1925 онһоо 1928 он хүртэр Улан-Удын паровозно деподо слесареэр хүдэлмэрилжэ байха зуураа, өөрынгөө мэргэжэл шадабариие улам дээшэлүүлжэ 1928 ондо машинист болоо һэн.

И. Н. Кочуров болбол машинистаар хүдэлмэрилжэ байхадаа паровозоо һайнаар харууһалжа ябадаг, поезд жолоодохо техникые эрхимээр шудалһан байгаа. Тиин Зүүн Сибириин түмэр замай машинистнуудай дундаһаа түрүүшүүлэй тоодо орол сожо, замхарилсаанай Арадай Комиссариадаар «Нэгэдэхи классай машинист» гэһэ нэрэзэргэ нүхэр Кочуровто олгогдоһон байгаа. Нүхэр Кочуров манай ороной алдарт машинист Лунинай дүй дүршэлые анха түрүүн хэрэглэн абаһан ба паровознигуудай дунда Лунинай дүй дүршэлөөр хүдэлмэрилдэг хүн гэжэ тоологдохо эрхэтэй болоһон байна.

Иван Никифорович болбол 205—90 номерой паровозые 8 жэл соо таһалдаагүй жолоодожо ябана. Нүхэр Кочуров хадаа өөрынгөө паровоздо ямаршье капитальна заһабари хэнгүйгөөр, нэгэ миллион километр гүйлгэһэн ба мүн энээн дээрэһээ һанаагаа амараагүй, дайнай үеын хүшэр хүндэ сагта, паровозууд ба тэдэниие заһабарилха хүдэлмэришэдэй ехэшэгээр дутажа байха үедэ, паровозойнгоо гүйлгые үшөө 120 мянган километр нэмээжэ, Советскэ Союзай эрхим машинистнуудай амжалтаһаа үлүү ехые туйлаһан байгаа. Нүхэр Кочуровой туйлаһан энэ ехэ амжалтые 1944 ондо Зүүн Сибириин түмэрзамай паровознигууд халуунаар тэмдэглэһэн байха юм.

Нүхэр Кочуровой шан зориглойгоор хүдэлмэрилжэ, паровозоо гамтай наряар хаража ябаһан дээрэһээ, паровоз заһабарилха ябадалһаа хахад миллион түхэриг арбилагдаһан ба энэ мүнгэнииинь Эсэгэ ороноо хамгаалха хэрэгтэ зорюулагдаһан байгаа. Гадна, 100 тонно шулуун нүүрһэ арбилһан байна.

Нүхэр Кочуров болбол өөрынгөө эрдэм ба тон баян дүршэл шадабариия залуушуулда дамжуулан ойлгуулжа үгэдэг юм. Иван Никифоровичын һургаһан залуушуулай дунда паровозуудые тон шадамараар жолоодон ябадаг машинистнууд нүхэд Дворников, Смирнов ба Зүүн Сибириин түмэрзамай алдарта машинист Ленинэй орденто нүхэр Сосеценко болон бусад байха юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үе соо нүхэр Кочуров эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлмэрилжэ, бүхы бэрхэшээлнүүдые шадамараар дабан гаража, пассажирнууд, сэрэгүүд ба дайнай хэрэгсэлэй ашаануудые саг болзор соонь шэрэдэг байгаа.

Эрхим хүдэлмэриингөө түлөө замхарилсаанай Арадай Комиссарһаа 1935 онһоо эхилээд жэл бүри шан абадаг ба 1945 ондо «Эрхим паровозник» гэһэн значогоор шагнагдаһан байна.

Нүхэр Кочуров болбол партийнабэшэ большевик, манай агууехэ Эсэгэ ороной үнэн сэхэ патриот мүн. Нүхэр Кочуров болбол бүхы наһан соогоо Ленин—Сталинай агууехэ хэрэгэй түлөө тэмсэжэ ябана.

Гүнзэгы баяртайгаар, үнэн зүрхэнһөө...

(„Бурят-Монголой Үнэнэй“ тусхай корреспондентһээ)

ХОРИ, январиин 6. Эндэхи нютагуудаар һунгуулиин урда тээхи суглаанууд угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр үнгэргэгдэжэ байна. Үргэн ниитэ колхозно таряашад, МТС-үүдэй эрэгтэй эмэгтэй тракторист, комбайнернууд, предприяти болон эмхизургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, албахаагшад СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд болгон Ленин-Сталинай партиин үнэн сэхэ, шэлэгдэмэл хүбүүд басагадые һунгаха гэжэ нэгэн хүн шэнгеэр эрмэлзэнэд.

Һунгуулиин урда тээхи суглаанууд хадаа Советскэ Союзай бүхы арад зонтой хамта Хоринн аймагай ажалшадай, Ленин-Сталинай парти ба агууехэ вождь Генералиссимус Иосиф Виссарионович Сталинда хизаарлашагүй инаг дуратай байһыень элеэр гэршэлжэ үгэнэ.

Январиин 3-ай үдэр Анаагай сомоной Ждановай нэрэмжэтэ хүдөө ажалай артелиин членүүдэй суглаан болобо. Эндэ сугларһан олон зоной дунда байһан үндэр наһатай үбгэд хүгшэдшье залуушуултай адли огсом зантай ба баяртай хүхюунүүд һууха юм.

Эндэ сугларагшадай хэлсэхэ асуудалынь СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха депутадуудай кандидадуудые дэмжэхэ тухай байгаа. Гэрээр дүүрэсэ суглараһан Ждановай нэрэмжэтэ колхозой эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд үрьдилдэн байжа үгэ хэлэхэ зуураа, СССР-эй Верховно Соведэй депутадай кандидат болгон дэбжүүлэгдэһэн арадуудай агууехэ вождь ба колхозно таряашадай хани нүхэр Генералиссимус Сталинай кандидатурые угаа ехэ баяртайгаар, нэгэн хүн шэнгеэр дэмжэбэ.

—СССР-эй Верховно Соведэй депутадай кандидадта дэбжүүлэгдэһэн бурят-монгол арадай үнэн сэхэ басаган нүхэр Цыденовагай кандидатурые халуунаар дэмжэнэб. Нүхэр Цыденова урдань манай сомондо хүдэлмэрилхэ зуураа, хүдөө ажалай артельнүүдые эмхидхэхэ ба саашадань хүгжүүлхэ хэрэгтэ эдибхитэйгээр хабаадалсаһан, илангаяа «Путь Сталина» колхозые байгуулха ябадалда угаа ехэ туһа хүргэһэн байна,—гэжэ нүхэр Жамсуев хэлээ. Тэрэшэлэн үгэ хэлэһэн нүхэд Базаров, Цыбенов, Доржиев, фронтовик Батуев ба бусад Национальностьнуудай Соведтэ һунгагдаха депутадай кандидадта дэбжүүлэгдэһэн Ленинэй орденто Гүрэнэй Бурят-Монголой хүгжэмтэ-драмын театрай артистка нүхэр Языковагай, РСФСР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгагдаха депутадай кандидат нүхэр Юмашевай кандидатурые халуунаар дэмжэһэн байна.

Мүнөө үедэ тус аймагай бүхы колхоз, МТС, предприяти, эмхи-зургаануудаар һунгуулиин урда тээхи суглаанууд угаа ехэ эдибхитэйгээр үнгэргэгдэжэ байха юм. Тэндэ хабаадагшад СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтануудай хүндэлэлдэ зорюулан дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй ябасые улам шангадхан шэнэнүүд уялгануудые абана.

Карл Марксын нэрэмжэтэ хүдөө ажалай артелиин членүүд һунгуулиин урда тээхи суглаан дээрээ энэ оной январиин 10-һаа февралиин 10 хүртэр ударна һара үнгэргэжэ, энэ болзор соо хабарай тарилгада бэлэдхэлэй бүхы хүдэлмэринүүдые дүүргэхэ, үхэр малаа һайн хагданда бэлшээн һайнаар харууһалжа атар тарганаар ондо оруулха уялгануудые абаһан байха юм.

Тиин, иимэ һара эмхидхэхыень аймагай бүхы колхозуудые уряалаа.

Хорин машинно-тракторна станциин эрэгтэй эмэгтэй тракторист, комбайнер, хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшад һунгалтын хүндэлэлдэ зорюулан трактор машинануудай заһабарилгые богони болзор соо эрхим шанартайгаар дүүргэхэ уялганууд абаа.

Д. ЛУБСАНОВ.

ЛИТЕРАТУРНА ХУУДАҺАН

...ОНДОКОВА

ЗАЛУУ ҺУНГАГШАД

...оромни, мэдыш,
...гэ Сталимни, дуулыш:
...лхэг баатарнуудай зүрхэндэ,
...ир баг-шуудай энеэбхилэлдэ,
...ы баабайнарай сэдьхэлдэ
...игэлэй дээдэ дуран
...эн номёор бэшэгдээл,
...эли субадаар хээлэгдээл.
...аг Эхэ оронойнгоо
...ьган дээрэ үндыһэн
...бан найматай һунгагшад
...ата Эсэгэ Сталинайнгаа
...оун сэсэн хүтэлбэреэр

Амгалан байдал эдэлээл,
Амасаал дүүрэнээр жаргалаа.
Эхэ оронойнгоо бэлэглэһэн
Эрхимэй эрхим хүлэгые
Эмээллээд сэргэдээ сойгоол,
Эрэлхэг баатар эрхимүүдээ
Эхин дээдэ Советтээ
Этигэн һунгахаар бэлдээл
Хүбүүд, басагад—залуушуул,
Хүлэг эмээлтынгээ жолоое
Хүлеэн абыт арадһаа.
Эрхэ баяр хоёроо
Эсэгэ Сталиндаа баталыт.

...АДМАЕВ

УГТАМЖЫН БАЯР

...гэн дэлюун сээжэтэй
...энтэ баатар хүбүүдүүд,
...ниэгэ жаргал асаржа
...дөө колхоздоо ерэбэл даа.
...алтатай бусагшадай үбсүүндэ
...аг Оронойнь орденууд
...отон гэрэлтэн яларжа,
...оной зүрхэ баясуулна.
...садаа хайрагүй сохижо,
...да нютагһаа намнажа,
...даран диилдэһэн Берлиндэ
...уул тугаа бодхоолсоот!

Ураг сагаан эдеэнэйгээ
Ундан арза хүртытэ.
Боронууд шинелеэ хадагалжа
Бурят дэгэлнүүдээ үмдытэ.
Дархан манай баатарнууд
Дахин колхоз нютагтаа,
Ажалай үргэн далайсаар
Абьяас хабаяа харуулхань.
Эртэ бодоод уданшьегүй
Эдибхитэй ажиллаха боецүүд.
Үбгэд хүгшэдтэ һайшаалган,
Үүрэй сайтар зугаалба.

...УЯНАЕВ

МИНИИ ЛИМБЭ

...нэй сэдьхэл уяраадаг
...нды сэмгэн лимбэеэ
...бан уран хургаараа
...алуулан дуулуулнаб.

...рихан шарахан лимбээрээ
...адан шудалыш, хургамни.
...лтой дуунайм аялгые
...лгон таагыш, амарагни.

...сагад хүбүүдэй наадаанда
...яр зугаа дэлгээдэг,
...мооһоо нүхэдым ерүүлдэг,
...нгёо дуута лимбэмни.

Нарихан шарахан лимбээрээ
Наадан шудалыш, хургамни.
Золтой дуунайм аялгые
Золгон таагыш, амарагни.

Колхоз жаргал дайдынгаа
Хони малда ябахадамни,
Мартагдахагүй ханим байнаш даа,
Магтаал ехэтэ лимбэмни.

Нарихан шарахан лимбээрээ
Наадан шудалыш, хургамни.
Золтой дуунайм аялгые
Золгон таагыш, амарагни.

...ДАМБИЕВ

ХОЁР ШҮЛЭГҮҮД

1. Ерэхэнь

...озой адуунда хүлэгни юундэ
эжэлшээб,
...ань һайхан, хашаань үргэн
байгаа гү.
...ерттэй бэшэг хойтол городһоо
абанхайб,
...һон гансам хожомой һарада ерэхэнь
гү.
...ой адуунда унагам юундэ эжэлшээб
...ь тунгалаг, үргэнь утаһан байгаа
гү.
...хон бэшэгые урдал Манжурһаа
абанхайб,
...рһан амарагни октябрь һарада
ерэхэнь гү.

2. Духаряа

Нүхэдүүдни, бултадаа
Наадан зугаа
Найр дээрэм ерэгты,
Дүүрэн халяагаад,
Духарлагаа барияд,
Дуугаа шангаар дуулагты!

Баян тууржа,
Баатар солото,
Бурят-Монголоо магтагты,
Ужам тала,
Уула хадаа,
Уһан баялигаа харагты!

Хоротон фашистые,
Хомхой дайсание
Хобхо сохёобди, мэдэгты,
Хурзын дээжэ,
Хатуу харые
Хоёр дахин баригты!

Нүхэдүүдни, бултадаа
Наадан зугаа
Найр дээрэм ерэгты,
Дүүрэн халяагаад,
Духарлагаа барияд,
Дуугаа шангаар дуулагты!

Полевая почта
22689

Бурят-Монголой арадай уранзохёолшо Х. П. Намсараев Кяхтын һунгуулиин округоор Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидат болгон дэбжүүлэгдэбэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хоца Намсараев шүлэгөө зохёожо гэртээ һууна.

С. Зенкиин фото.

Арсалан Жамбалоч

ИИМЭЛ БАЙХА ҺЭН

...Эшелон замдаа наймадахи сүүдхэсэ ябаба. Амар мүрэниие үгсэжэ, хэдэн мянган модо газарта үргэлжэ саһаар хушагдан мүнгэтэжэ байгаа тала гүбөөгэй ойгуур шуумайса гүйнэ. Мүн хада уула, ой тайга болон гол мүрэнүүдээр баян нютагууд жэргэнэн үнгэрнэ.

Үгсүүр газар болобо ха. Паровозынь даажа ядан зүдхэжэ, гэнтэ угзараад, аадарай үүлэндэл хара утаа хаяһаар, хүндөөр уухилан аахилан саашанхи замаа үргэлжэлүүлнэ.

Вагон соо бууяма дулаахан. Буркитбай гэдэг сержант пеэшэнэй соргыл улайтар гал түлэдэг байжа, харин хүбүүд тэрэниие «галай начальник» гэжэ шэнэ нэрэ олгоһон юм.

Буркитбайнь энэ нэрэдэ дадажа. «галай начальник» гэһэн үгын дуулдахалаар: «Эһээ, би эндэб.» гэжэ хүбүүдые сэнгүүлэн энеэлгэдэг.

—Үнэхөөрөөшье «галай начальник» ябаһан хүмби,—гэжэ эхилээд тэрэ набтаршаг бэетэй, бүргэдэй дали шэнги хүрбэгэр хара нидхэтэй казах яһанай хүн хөөрэдэг. Тэрэ хадаа дайнай урда арадай ажахые элдэб галай аюулһаа аршалха хэрэгые даажа байһан байгаа. Тэрэ ажал тухайгаа ба налархай уужам сэдьхэлтэй бурят хүбүүн Баатартай хамтадаа хайшан гэжэ дайсадые галаар «садхаажа» ябаһанаа бүгэдыень ойрохи нүхэдтөө тоолон хөөрэнэ.

Теэд эдэ хоёрой нэрэнүүдыншье адлишуу юм. Нэгэниинь хүсэтэ дайсадай урда тулагдадаг тулгардадаггүй эрга мэхэ, шэн зоригоороо илажа гарадаг баатар нэрэтэ хүбүүн юм. Нүгөөдэ Буркитбай нүхэрэйнь нэрэ казах хэлэн дээрэ «хүсэтэ харсага» гэһэн үтэ юм. Энэ нүхэрынь мүн лэ мүнөөнэй Амангельды гэмээр, шумууһан бушуу зоригтой хүн байба

Иимэ хоёр таһаршагүй дайшалхы нүхэдэй нэгэниинь нүтөөдэ тухайгаа омог сэдьхэл ургуулан бишиихэнээр нэлгэтэй үүдэнлэ нюргаараа зогсон байжа хөөрөөгөө үргэлжэлнэ.

—Фронтдо ошохоһоо хойшо ходо сугтаа ябаһан минии нүхэр ахалагша сержант Баатар Балдановай үбсүүндэхи эдэ олон орденуудые хаана ямар габьяа хээд абаһан хайра гэхэбтэ?

—Хөөрэл даа, хүндэтэ сержант. Бидэшни харгыдаа хамта ябаһан нүхэрэйнгөө тухай дуулаһайбди гэжэ хүсэнэбди гэлсэбэ.

—Бултыеншье тодорхойлон хэлэхэгүйб даа. Юундэб гэхэдэ энэ болбол бүхы замдаа хөөрэжэ барахагүй түүхэ болохо юм...

Баһа нэгэн Буркитбайн үгые таһа дүүрэн:

—Хамаагүй, эхилээд хөөрэжэ ябагты. Үшөө нилээд олон үдэрнүүд манай мэдэлдэ,—гэбэ.

—... Баатартай би тон түрүүшынхиеэ немецүүдһээ Одессые сүлөөлгэн соогуур уулзажа танилсаа бэлэйб. Энэ нүхэр эндэһээ, Байгал шадарһаа эльгээгдэһэн частьтай хамта ошоод, бидэнэртэй хамтарһан байгаа. Тэрэ тэһэнһээ хойшо ходо сугтаа ябаабди. Бидэнэй дайшалхы зам нилээдгүй ута ба алдартай байгаа. Одессэһээ саашаа дабхижа Бреславлиие, Бессарабиие, Белградые, Будапештые, Веные, Прагые немецкэ бузар муухай булимтарагшадһаа сүлөөлэлгэндэ хабаадалсаабди. Баруун Германиие илаһанай һүүлээр японско самурайе бута сохилсохо золдо хүртөөбди.

Маньчжурай уһа модогүй зэрлиг үргэн талые болон буртаг орьёл Хинганиие һэтэлжэ, японско булимтарагшадые илагдаһанаа мэдэрхэ баатай болгообди. Эдэ олон байлдаануудай үеүүд соо нилээд олон баатарлиг ябадалнуудые харуулһан байхабди...

Нүхэдөө хэды хүндэлбэшье, өөрыгөө магтуулха дурагүй байһан Баатар, нэгэ арга оложо Буркитбайнгаа хөөрөөе ондоо болгохые оролдоно.

—Нүхэдүүд, баянист нүхэр Запевалов баянаа абаг,—гэбэ.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Ц. ЦЫРЕМПИЛОВ

САҺАН

Цэрэһээ саһан
З бд гүй унана.
Хүнгэн з өлэхэн
Хүнгэрэг болоно.

Кино, театр—
Хүхюу зугаа,
Радио дууланa
Хүгжэм дуугаа.

Инаг басаганаараа
Зэргэ алхал н
Залуушуулай хүхюу
Наадандa ерэмээр.

Сэбэр агаараар
Сээжэ дүүрэн,
Сэдьхэл дур я
дууһан хэлэмээр.

Баруун гэраа
Наашань асыш,
Баглаа залаа
Сэсэгээ үгэһүү.

Һонор шэхэез
Онро болгыш,
Һонин илдам
үгэеэ хэлэһүү.

Урагша хойшоо,
Алхан ябамаар,
Уран аялга
Лимбэсэ татамаар.

Ябуул дундаа
Шүлэг бэшэмээр,
Суглаант нашаа—
Уншаһуу гэмээр.

Ц. РИНЧИНОВ

ИНАГАЙ БЭШЭГ

Декабриин хүйтэн жабар,
Долёон байна нюурымни.
Дадаһан инагайгаа бэшэгые
Дандаа зүрхэм хүлеэнэл.

Уссуриин тайгын оройгоор
Үглөөнэй наран бадарбал.
Колхоздоо байһан шиниимни
Конвертэй бэшэг ерэбэл даа.

Энээхэн шиниигээ бэшэгые
Эхинһээн уншажа дүүргэхэдээ,
Боец минии зүрхэндэ
Баярай хүгжэм доһо бол.

Даараан байһан нюурымни
Дулаахан һэбшээ үлеэбэл.
Шиниигээ бэшэг хүлеэгшэ
Сээжэдэм баяр ууябал.

Үрэжэлтэ шударга ажалаараа
Үнгэрһэн дайнуудта туһалһыеш,
Энэ бэшэгһээш мэдэхэдээ
Өөрэйм зүрхэн сэнгэбэл.

Ажалдаа урдшa нэрэеэ
Алдангүйгөөр ябаһыешни,
Хүндыншни бэшэгһээ дуулахадаа
Хүрин зүрхэм доһолбол.

Хоца Намсараев

Бурят-Монголой арадай поэт

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ УРАН ЗОХЕОЛ

...анай Бурят-Монгол орон болбол 1923 ...о автономно советскэ социалистическэ республика болоһон байна. Тиихэтэй ...та, бурят-монгол арад зоной ажа...далай мандаха хүгжэхэ ябадал Ста...нска замаар айхабтар гүнзэгы түүхэ...дые тэмдэглэн эхилһэн байха юм. ...ин һанахада, энэ үеһөө манай Бу...-Монголой ажахын ба эрдэм соёлой ...ринууд тон шэнээр эхилэн табигда...н байна. Пихэ зуураа, Бурят-Монголой ... зохёолой бэшэгдэжэ хэблэгдэхын ...н һабагшанууд бии болон ургажа. ...н үе ба шатануудые дабан энэ үдэр ...тэр хүгжэн ерэһэн түүхэтэй байха ...

Формоороо национальна, удхаараа социалистическэ соел культурые мандуул...ёһотой юм гэһэн агууехэ Сталин...шын алтан һургаалынь манай Бу...-Монголой арад түмэнэй арюун хэрэг ...оһон байна. Мүнөө хорёод гаран жэ... эхинһээ нааша, манай социалисти...скэ ажахын дэбжэлтэ дотор мүлирэн, ...рэнэй гүнзэгы удхашанарые бэедээ ...нгээһээр урган гараһан Бурят-Монго... уран зохёол жанр бүхэнөөрөө ни...дгүй амжалтануудые туйлаһан байна. ... хадаа бурят-монгол арадай хуби...н ба зол габьяа болоно. Энэ хадаа ...нинско-сталинска национальна поли...ын сэсэмэргэнээр бэелһэнэй аша ...бьяа мүн.

Манай уран зохёол болбол Советскэ ...озай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу...э дайнай үе соо илангаяа ехээр урга...ень тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа ...хы ажалаа, бүхы хүсэ шадалаа илал...да нэгэн һаналаар зорюулжа байһан ...д түмэнтэй ба ами шуһаа хайрлан...й дайнай гал дундуур дайсанаа дара ... ябаһан баатар Улаан Армитай нэгэн ...мта, хурса гуурһаа барижа илалта ...йлахын тулада мүн лэ жагсалсаһан ...най уран зохёолшодой үнэн шударга ...ал болоно.

Хуушанай ноёд баяшуулда дарлагдажа ямаршье эрхэ сүлөөгүй байһан Бурят-Монголые мүнөө Сталинска нараар гэрэлтэжэ, ажахын ба эрдэм соёлоо нэгэн һанал, ниитын хүсөөр мандуулжа шадаһан шэнэ Бурят-Монголтой жэшээлэн үзэбэл, ямар жэгтэй хоёр ондоо юртэмсэ болон илгагдана гээшэб!

* * *

Хуушан сагай Бурят-Монгол орондо ажахын ба эрдэм болбосоролой талаар юун байгаа һэм гэбэл, юуншье байгаагүй гээд хэлэхэдэ буруу бэшэ. Тэрэ сагта бурят-монгол арад зон болбол ноёд баяшуулай дарлалта доро тон ехэ зоболонтой ба харанхы һуудаг байгаа. Жэшээлхэдэ, нэгэ зуун бурят зон соо долоон найман хүн үзэг бэшэг танихa ба арай гэжэ бэшэхэ жэшээтэй байгаа. Тиихэдэ эхэнэр хүн оройдоошье ном бэшэг мэдэдэггүй, харин мэдэхэшье ёһогүй гэгдэдэг байгаа. Тэрэ үедэ ламанарнууд иигэжэ номлодог байба: «Эрэгтэй хүн номшо байбал шажанай дайсан болохо, эхэнэр хүн номшо байбал үри хүүгэ түрэхэгүй»...

Тиихэ сагта манай Бурят-Монгол орон дотор 40 гаран дасан хиид, 15 мянган гаран лама хубарагууд байгаа һэн. Тэдэнэр хадаа түбэд хэлэн дээрэ хамаг өөһэдынгөө хара ажалые ябуулха ба бурят-монгол хэлэн дээрэ хэды еды ном дэбтэр гаргаһан болобошье, тэрэнь хадаа, бултадаа шажан мүргэлэй удха шанартай байгаа.

Тиимэ дээрэһээ манай бурят-монгол арадай ажабайдалтай холбогдоһон уран зохёол ба үльгэр онтохон гэхэ мэтэ нэгэшье бэшэгдээгүй, харин бэшэгдэхэшье аргагүй хорюултай һэн. Тиимэ дээрэһээнь манай эсэгэ үбгэнэрһөө наашa аман үгэ дамжажа ерэһэн уран һайхан зохёолнууд—ехэ бага үльгэр онтохонууд, таабари, оньһон үгэ, дуунууд бүгэдөөрөө арадай толгой дотор хадагалагдажа ябадаг байгаа бэлэй. Эдэ аман үгэ дамжаһан арадай уран зохёолнууд болбол үнэхөөрөө ажалшан арадай зохеол, мүн байгаа. Энээнһээ зарим нэгыень урданай лама бөөнэр, баяд ноёд хулгайлан абажа удха шанарыень бузараан ондоо болгожо, өөһэдынгөө мэхэ гохын зэмсэг болгоһоншье ябадалнууд байха юм. Энэ мэтээр манай ажалшан арад түмэнэй дарлагдажа ба баһагдажа харанхы бүдүүлиг байһыень, өөһэдын эрхэ жаргалгүй байһыень тооложо барашагүй байна. Иимэ байдал дотор бурят-монгол арадай өөһэдөө үзэг бэшэгтэй болохо, уран һайхан зохёолтой болохо, эрдэм соёлоо мандуулха аргагүй байһыень хэлэлтэгүй гээшэ.

Тэрэ үедэ Бурят-Монголой дундаһаа хаа-яа сохойжо гараһан хэды еды эрдэмтэн байһан болобошье, иимэ хүндэ хүшэр байдалда сүхэрһэн гү, али толгойгоо эрьен төөриһэн гү, илангаяа олонхинь ноёд баядай хүбүүд байһан дээрэһээ арад зондо туһалжа шадахагүй байгаа.

Бурят-Монголой далай мэтэ баялиг хэлэн ба тэмсэлэй шанартай уран һайхан аман зохёолнуудые манай арад толгой соогоо улам хурсадхан хадагалжа бидэнлэ асарһан байна. Энэнь хадаа мүнөө сагай уран һайхан зохёолнуудай һалашагүй хани нүхэр ба баялиг һуурин боложо үгэнэ гээшэ.

Манай бурят-монгол арад болбол өсэгэ үбгэ, элинсэг хулинсагһаа нааша өөһэдынгөө түрэһэн гараһан түүхэтэ орон нютагаа аршалан хамгаалжа, агууехэ ород арадай ахадүүгэй туһаламжаар хаанта хархис засагай хэды бэрхэ дарлалтануудые туйлаһан харанхы мунхаг байдалһаа мултарһан байна.

1923 ондо Бурят-Монголой автономно советскэ социалистическэ республика тогтожо, тэрэ сагһаа бурят-монгол арадай хуушанай бүдүүлиг үндэһэтэй ажабайдалда түүхэтэ хубилалтанууд боложо эхилхэтэй хамта, ажахын ба эрдэм гэгээрэлэй һуури тон шэнээр табигдажа эхилһэн байгаа.

Эгээл энэ үеһөө манай Бурят-Монголой өөһэдэйнь түрэлхи хэлэн дээрэ агууехэ багшанар Маркс, Энгельс, Ленин, Сталинай һургаалые нэбтэрүүлэн ойлгуулхын түүхэтэ үе болоо һэн. Энэ хадаа бурят-монгол арадай гэгээрэл болбосоролые хурдадхажа, түрүү зэргын эрдэм соёл тээшэ гүнзэгыгөөр хандууһан байха юм. Пихэтэй хамта, манай үндэһэн түрэлхи хэлэн дээрэ ном дэбтэр уран зохёолнууд хэблэгдэжэ, арадай сэдьхэл һанаае баярлуулан, саашадаа улам гүнзэгырхын шэнжэнүүд эли тодоор харагдаһан байгаа.

Энэ үенүүд соо шэнэ, советскэ ёһоной уранзохёолой үнэн замые баталан ерэһэн арадай үмэнэ улам бүри эли тодоор харагдаһан түүхэтэй байха юм.

Манай бурят-монгол уранзохёолшод анхан түрүүндэ, 1919 онһоо эхилжэ хүдөө тосхоной сценэдэ зорюулагдаһан бишиихан пьесэнүүдые бэшэжэ эхилээ бэлэй. Тэрэ сагай баяд ноёдой зэрлиг муухай аашануудые тэрэ пьесэнүүд арадай үмэнэ элирүүлжэ үгэдэг байһан юм.

1923 онһоо 1929 он хүртэр шэнэ уранзохёолой үнэн замые баталан ерэһэн үе. Ном дэбтэрнүүд дотор шургуулагдаһан элдэб хорото узэлнүүдтэй эрид шангаар тэмсэжэ, советскэ бурят-монгол литературын идейно-уранһайханайнь хэмжээ улам үргэдэн ерэбэ. Мүн гушаад онһоо 1940 он хүртэр, илангаяа хүдөө нютагуудта колхозуудай тогтожо, саашаа хүгжэн бүхэжэхэ ябадал тухайда ба бурят-монгол арадай шэнэ байдалда хоротой элдэб дайсантай эрид хатуугаар тэмсэжэ ерэһэн байна. 1941 онһоо 1945 он хүртэр үргэлжэлһэн Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн сэрэгэй үе соо арадуудай багша Сталинай «Хамаг юумэеэ фронтдо, хамаг юумэеэ илалтада» гэһэн сэсэмэргэн ба пангин лозунгын ёһоор, Бурят-Монголой уранзохёолшод гуурһаа улам хурсадхажа, дайсанаа үндэһөөрынь даран илахын хойноһоо жүдхэн ороһон байгаа һэн.

Манай бурят-монгол арадай ба уранзохёолшодой зүгһөө Эсэгэ ороноо ба агууехэ Сталиндаа үнэн сэтэ ба инаг байһаниинь юу харуулаа гээшэб?

Илангаяа энэ үе соо манай арадай ажахын ба эрдэм соёлой хэзээшье хүдэлшэгүйгөөр бүхэжэһыень харуулхатай хамта, манай уранзохёолой ба уран зохёолшодой урданайхиһаа үлүүгээр ургажа гараһыень гэршэлнэ гээшэ. Манай уранзохёолшодой дунда Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнда буу барижа шуһаша хэрзэгы дайсантай ами шуһаа хайрлангүй тулалдажа агууехэ илалта туйлалсаһан үндэр габьяата нүхэд үсөөн бэшэ байха юм.

Манай хэтэдээ марташагүй уранзохёолшо нүхэр К. Брянский гэгшэ шуһаша фашистнуудай урдаһаа буу барижа Эсэгэ оронойнгоо түлөө баатарай ёһоор тэмсэжэ унаһан байна. Энэ нүхэр болбол дайнай гал дотор тэмсэн ябаха зуураа өөрынгөө хурса гуурһые нэгэшье орхёогүй. «Во славу родины» гэжэ шүлэгүүдэй сборник зохёоһониинь мүнөө хэблэгдэжэ гараһан байха юм.

Баһа дайнай гал дотор буу барижа тэмсэһэн, агууехэ илалга туйлалсаһан манай уранзохёолшод ордента ба медальта нүхэд: Дамри Хилтухин, Цокто Номтоев, Жамсо Тумунов, Алексей Уланов, Бато Базарон, Семен Метелица, Иннокентий Ким гэгшэд мүн лэ уран хурса гуурһануудаа өөрынгөө винтовкотой хамта барилсан, хэдэ хэдэн удха түгэлдэр зохёолнуудые бэшэжэ тэрэнь хэблэгдэһэн байна.

Тылдэ үлэһэн уранзохёолшод мүн лэ ехэхэн хүдэлмэри хээ. Ордента поэт Цэдэн Галсанов «Соло дуудалга», «Чудска нуурай сууряан», «Баатарай домог», «Павел Балтахинов» ба бусад зохёолнуудые бэшэһэн байна. Поэдүүд Семен Дунаев, Чимит Цыдендамбаев, Шираб Нимбуев, Африкан Бальбуров, Дальен Мадосон ба мүн дайнай үедэ наһанһаа нүгшэһэн Дарижаб Дамдинов гэгшэд тус тустаа нилээдгүй һайн шанартай помуудые ба хэдэ хэдэн арбаад шүлэгүүдые агууехэ илалтын хэрэгтэ зорюулан бэшэжэ, арад зоноо уряалһан байха юм.

РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулгаша, Бурят-Монголой мүнөө үеын эрхим драматург Намжил Балдано мүн дайнай үедэ «Байгалай загаһашан», «Бабжа Барас баатар» гэхэ мэтын пьесэнүүдые бэшэһэн ба мүн СССР-эй арадай артист, драматург Гомбо Цыдэнжапов «Снайпер», «Арадай хүбүүн» гэһэн пьесэнүүдые бэшэһэн байха юм. Ордента драматург Апполон Шадаев болбол мүн Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай үе соо гурбан бишихануудые пьесэ бэшэһэн байна. Мүнөө, дээрэ нэрлэгдэһэн манай уранзохёолшодой зүгһөө Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай хатуу бэрхэ саг соо өөһэдынгөө уран һонор бэлигые улам хурсадхажа арад зоноо агууехэ илалтада уряалан бэшэһэн уранһайхан зохёолнуудыень хараад үзэхэдэ нилээдгүй ехэ ургажа гараһыень тэмдэглэнэ гээшэ. Энээн дээрэһээ манай Бурят-Монгол уранзохёол хадаа дайнай урда тээхидэ орходоо али бүхы талаараа ургаһыень сэхэ хэлэжэ шадаха байнабди.

* * *

Юрэнхы дээрэнь Бурят-Монголой уранһайхан зохёолой мандалга хадаа Октябриин ехэ революциһаа нааша мүнөөдэр хүртэр хорёод гарамгай жэлэй богонихон турша соо революциин урда хэдэн зуун жэлэй турша соо бүтээгдэшэгүй ба бүтээгдэжэшье шадагдахагүй амжалтануудые туйлажа шадаад байхадаа, саашань Бурят-Монголой уранзохёолые хэды залуухан түхэлтэй байбашье һаань, хэды дутуу дундын бэрхэшээлнүүдэй тохёолдобошье һаань манай эдир залуу уранзохёолшод бүхы һанаанайнгаа арга тухые шармайн зангидажа али бүхы талаарынь улам түйсэдхэн бүхэжүүлжэ, «Залуу зориг—далай» гэдэг арадай сэсэн үгын ёһоор, Өөрынгөө Бурят-Монгол нютагһаа бүхы үргэн СССР ороной хэмжээ хүртэр намаатуулан мандуулха зорилгые урдаа табинхай гээшэ.

Энэ хадаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ илалтын гайхамшагта баясхалан ба зол жаргалтай һүр жабхаланта эрхэ сүлөөгөөр угтуулжа байна. Тиихэтэй хамта Сталинска Конституциин эша габьяагаар, СССР-эй Верховно Соведэй 1946 оной февралиин 10-да болохоёо байһан маша нангин һунгалтада манай уранзохёолшод гүнзэгы баяраар бэлэдхэжэ, уран шүлэгүүдые ба статьянуудые хэблэл газетэдэ үргэнөөр бэшэхэ байһыень эндэ уридшалан тэмдэглэхэ хэрэгтэй байна

МАЛШАДАЙ МҮРЫСӨӨН

Үбһэ тэжээл арбилпа

Дунда-Худанай сомоной Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой түрүү малшан Б. Аюшеев гэгшэ малажал дээрэ хэдэн олон жэлдэ хүдэлмэрилжэ баялиг дүршэлтэй болонхой юм.

1944—45 онуудай үбэлжэлгын үедэ һайнаар хүдэлмэрилжэ, үхэр малаа гарза гайтүйгөөр ондо оруулаа һэн. Мүнөө нүхэр Аюшеевтэ 60 толгой гунжал даалгагданхай. Эдэнэрые һайнаар адуулан, тобир тарганаар үбэлжүүлжэ байхаһаа гадна, 100 центнер үбһэ тэжээл арбилһан байна.

Тэрэшэлэн түрүү малшан Дугар Цыдыпов 70 гаран толгой залуу мал харууһалжа байха зуураа, зун-намарайнь хүсэ шадалые бууруулаагүй байха юм. Нүхэр Цыдыпов бэлшээриие зүбөөр хэрэглэжэ, малаа хээрын хагданда садатарынь эдеэлүүлдэг байна. Тиигэжэ энэ нүхэр 150 центнер үбһэ тэжээл арбилаа.

Дээрэ дурсагдагша түрүү малшадай дүршэл шадабариие Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой малажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэд халан абажа, адуу малаа атар тарганаар үбэлжүүлхэ, үбһэ тэжээл арбилха хэрэгтэ үнэн сэхээр оролсохо байна. Тиитэбэл адуу малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө Хэжэнгын аймаг соо дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ түрүү һууринуудай нэгые эзэлхэнь лабтай.

К. ГРЕШИЛОВА.

Залуушуулай фермэнүүд

Түнхэнэй аймагай колхозуудай малажал дээрэ 200 гаран комсомолецууд ба залуушуул хүдэлмэрилнэ. Аймаг соо комсомольско-залуушуулай малажалай 7 фермэ эмхидхэгдэнхэй юм. Тэдэнэрэй олонхинь 1945 ондо малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргээ.

Тэдэ түрүүшүүлэй дунда «Улаан Шанай» колхозой нүхэр Молокшонова, Буденныемын нэрэмжэтэ колхозой нүхэр Ларионова гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг комсомольско-залуушуулай һүнэй-товарна фермэнүүд оролсомоор байна. Эдэ фермэнүүд 1945 ондо эбэртэ боддо мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб 107—108 процент дүүргэһэн байха юм. Тэрэшэлэн Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой нүхэр Тонхоевой хүтэлбэрилдэг хониной-товарна фермынхид гүрэнэй түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Мүнөө эдэ фермэнүүдэй залуушуул СССР-эй Верховно Совеэдэй һунгалтануудай хүндэлэлдэ зорюулагдаһан социалистическэ мүрысөөндэ эршэтэйгээр оролсоод, адуу малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө унаһан малтайтаа үргэхэ забдагүйгөөр тэмсэжэ байха юм.

Б. ЦЫРЕНОВА.

БМАССР-эй Верховно Совеэдэй Президиумэй Указ

БМАССР-һээ Национальностьнуудай Совеэдтэ һунгалта хэхэ Тарбагатайн окружной һунгуулиин комиссиин составые хубилгаха тухай

Тарбагатайн һунгуулиин округоор Национальностьнуудай Совеэдэй депутадта кандидат болгон нүхэр Лукерья Прохоровна Шурыгинае Заиграйн ба Тарбагатайн аймагуудай ажалшадай общественнүүд болон олонитын организацинуудай дэбжүүлһэн дээрэһээ, «СССР-эй Верховно Совеэдтэ һунгалтануудые хэхэ дүримэй» 60-дахи статьягай үндэһөөр Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Совеэдэй Президиумэй **тогтоохонь:**

Нүхэр Лукерья Прохоровна Шурыгинае БМАССР-эй Национальностьнуудай Совеэдтэ һунгалта хэхэ Тарбагатайн окружной һунгуулиин комиссиин членэй үялгаһаа сүлөөлхэ.

БМАССР-эй Верховно Совеэдэй Президиумэй түрүүлэгшэ Г. ЦЫДЕНОВА.

БМАССР-эй Верховно Совеэдэй Президиумэй секретарь В. МОНКЕТОВ.

Улан-Удэ, Совеэдүүдэй Байшан. 1945 оной декабриин 5.

ТҮРҮҮШЫН КАНДИДАДУУДААР ОМГОРХОНОД

Энэ оной январиин 3-да Байкалгосрыбтрестын коллективэй членүүдэй һунгуулиин урда тээхи хамтын суглаан болобо. Энэ суглаанда хэдэн зуун түрүү загаһашад, хүдэлмэришэд ба албахаагшад хамтарба. Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуу ехэ дайнай жэлнүүдтэ шэн зоригтойгоор хүдэлмэрилжэ, орден ба медальнуудта хүртэһэн хүнүүд тэдэнэй дунда бии. Мүн «1941—45 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда шэн габьяата ажал хэһэнэйнгээ түлөө» гэһэн медальнуудые үбсүүн дээрээ яларуулагшад ехэл олон харагдана.

Загаһанай ажаүйлэдбэриин хүдэлмэришэдэй профессиональна организациин союзай обкомой түрүүлэгшэ нүхэр Мисилевич гэгшэ хамтын суглаае нээхэ зуураа, һунгуулиин Дүримэй ёһоор, коллектив ба организаци бүхэнэй СССР-эй Верховно Совеэдтэ һунгагдаха депутадуудай кандидадуудые дэбжүүлхэ эрхэтэй байһаниие богонихоноор суглаанда хабаадалсагшадта ойлгуулжа үгэһэнэйнь һүүлээр, манай энэ загаһанай ажаүйлэдбэри дээрэ үни удаан сагта хүдэлмэрилһэн, түрүү загаһашан нүхэр Богданов эгээн түрүүлжэ үгэ эрижэ абаад, иигэжэ мэдүүлбэ:

—Бүхы дэлхэй дээрэхи эгээн демократическа Конституциие зохёоһон, манай вождь, арадуудай агууехэ багша, Советскэ Союзай Генералиссимус нүхэр Иосиф Виссарионович Сталиниие СССР Союзай Верховно Совеэдэй депутадай кандидадта дэбжүүлхэ хуби заяатай ба золтой байһандаа айхабтар ехээр омгорхонобди. Минии энэ дурадхалые гансахан энэ суглаанда хабаадалсагшад бэшэ, харин бүхы манай Эхэ ороной эрэгтэй эмэгтэй ажалшад дэмжэхэ байһандань ямаршье ажаг һэжэг намда байнагүй,—гэжэ мэдүүлхэдэнь, суглаашан үни удаан нэрьемэ альга ташалгаар, «ура» хашхаралдан энэ дурадхалые үнэн зүрхэнһөөн нэгэн һаналаар һайшаабад.

Суглаанай түрүүлэгшэ нүхэр Боряко гэгшэ 1917 ондо Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин боложо байха үедэ үбэлэй ордониие эзэлэн абалгада хабаадалсаһан нүхэр Андрей Васильевич Крюковто үгэ үгэнэ. Нүхэр Крюков бол өөрынгөө дүлэтэмэ халуун үгэ соо Октябрьска революциин ашаар туйлагдаһан илалтанууд тухай, арадуудай агууехэ вождь нүхэр Сталинай сэсэмэргэн хүтэлбэреэр туйлагдаһан түүхэтэ илалтанууд ба амжалтанууд тухай хөөрэхэ зуураа, РСФСР-һээ Национальностьнуудай Совеэдтэ һунгалта хэхэ 25-дахи Дальне-Восточно һунгуулиин округто һунгагдаха депутадай кандидадта Номгон далайн далайн-сэрэгэй флодые командалагша, сталинска флотоводец, Советскэ Союзай Герой нүхэр И. С. Юмашевай кандидатурые дэбжүүлнэ. Суглаанда хабаадалсагшад энэ дурадхалые баранаа дэмжэжэ, үни удаан саг соо альга ташанад.

Удаа тээнь үгэ хэлэһэн нүхэд Шишкарев, Коварская, Балембах болон бусад СССР-эй Верховно Совеэдэй депутадуудта кандидадууд болгожо бусад коллективүүдээр дэбжүүлэгдэһэн ВКП(б)-гэй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. В. Кудрявцев ба РСФСР-эй габьяата врач А. М. Дудинай кандидатурануудые дэмжэһэн үгэнүүдые хэлэбэ. Эдэнэрэй дурадхалые суглаашад нэгэн һаналаар һайшааһан байгаа.

—Манай агуухэ вождь нүхэр Сталинай ойрын соратник, большевистскэ партиин ба советскэ правительствын гайхамшагта ажал-ябуулгата советскэ арадай үнэн хүбүүн Анастас Иванович Микоянай кандидатурые Верховно Совеэдэй депутадай кандидадта дэбжүүлнэб гэһэн дурадхалтайгаар нүхэр Никитин хэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ. Нүхэр Никитинэй дурадхалые суглаанда хабаадалсагшад нэгэн хүн шэнги хүл дээрээ зогсожо, нэрьемэ альга ташалгаар угтаха зуураа, тэрэ дары нүхэр А. И. Микоянай нэрэ дээрэ амаршалгын телеграмма эльгээхээр шиидхэбэри баталаад, тэрээн соогоо нүхэр А. И. Микояниие энэ округто баллотироваалха тушаа зүбшөөлөө үгэхые гуйһан байнад.

—Бүхы советскэ арадай, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй хамтаржа дэбжүүлһэн түрүүшын кандидадуудаар омгорхонобди,—гэжэ суглаанда хабаадалсагшад өөһэд хоорондоо хөөрэлдэн тараба.

Ин. ДАЛБАЕВ.

МТС-үүдэй МҮРЫСӨӨН

1945 ОНОЙ IV КВАРТАЛ СОО

Трактор заһабарилха түсэбэй дүүргэлгэ тухай

БМАССР-эй Наркомземэй мэдээн

1946 оной январиин 1.

МТС-үүдэй нэрэ	Директорынь	Дүүргэлтэнь проц.
Хэжэнгын	Игнатьев	164,7
Гашеэйн	Алексеев	16[illegible],5
Сэянтын	Танасаев	13[illegible],5
Иволгын	Курбатов	133,3
Эгэтын	Бимбаев	133,3
Жиримскэ	Тупикин	127,5
Тарбагатайн	Б[illegible]ртунов	1[illegible]6,6
Торийн	Сахаровский	122,2
Хорин[illegible]	Далбаев	122,2
[illegible]уулгын	Дашиев	120,0
Түнхэнэй	Пахахинов	117,3
Кыренскэ	Тулуев	116,6
Чесанын	Норбоев	112,5
Баргажанай	Сосновский	11[illegible],1
Хонхолойн	Перевалов	110,3
Ехэ-Кударын	Дмитриев	108,2
Тимлюйскэ	Урнышев	100,0
Сагаан-Усанай	Занданов	100,0
Ехэ-Куналейн	Юринский	90,9
Кяхтын	Слабосицкий	85,7
Окино-Ключевскэ	Донской	78,2
элэнгын	Кузьмин	76,1
Бичурын	Нетесов	73,9
Б. Куналейн	Васильев	68,1
Куйтунскэ	Сороковиков	63,6
[illegible]ндумын	Будаев	56,2
Үдын	Кудряшов	54,6
Кабанскын	Маслов	52,6
Итанцын	Никол[illegible]	50,0
Үшөөтэйн	Перевалов	50,0
Курбын	Садовский	41,6
Ново Брянскэ	Петрикей	36,3
Закаменай	Николаец	18,1
ХАМТА		95,8

1945 оной трактор заһабарилгын дүрбэдэхи кварталай дүн дээрэһээ харахада республикын 18 МТС дүрбэдэхи кварталай түсэбые дүүргэһэн ба үлүүлэн дүүргэһэн байна. Хэжэнгын МТС дүрбэдэхи кварталай түсэбые 164,7 процент дүүргэжэ республика соо илаба.

Тиигэбэшье, Закаменай, Ново-Брянска, Курбын, Үшөөтэйн, Итанцын МТС-үүд аяар мүнөө хүртэр дүрбэдэхи кварталай түсэбые дүүргэхэ яагаашьегүй хамагай хойно шэрэгдэжэ ябаһаар. Мүнөө үедэ заһабарилгын темпые али болохоор шангадхажа, жэлэй түсэбые түргэн ба эрхим шанартайгаар дүүргэхын түлөө МТС бүхэнэй бүхы хүсэн элсүүлэгдэхэ ёһотой.

Заһабарилгын түрүүшүүл

Машинно-тракторна паркын заһабарилгые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө гашеэнхидай уряалаар социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон Түнхэнэй МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд үдэр ерэхэ бүри ажалаа хурдадхажа байна. Заһабарилгада ябажа байһан олохон бригаданууд үдэрэйнгөө нормонуудые үлүүлэн дүүргэдэг болоо. Тэдэнэй дундаһаа нүхэр Сороковиков, Яктуев, Бобков гэгшэдэй бригаданууд түрүү ажалаараа тусгаар шалгарнад.

Трактористнууд Ангархаев, Ухеев, Самбялова, Малханова, түмэршэ дархан Домышев, токарь Елшин ба бусад гашеэнхидай хангалгые зүбшэн хэлсэжэ һайшааһан дары темпэ һуралгүй шангадхаһан байха юм. **А. ИВАНОВА.**

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябад[illegible] хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи про[illegible]

Үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ, январиин 2. (ТАСС) Мүнөөдэр эндэ 12 үдэр забһарлалга болоһоной һүүлдэ немецкэ сэрэгэй гол гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ процесс дахин захалба. Үглөөнэй 10 часта уласхоорондын трибуналай түрүүлэгшэ лорд Лоуренс американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ полковник Сторидо үгэ үгэбэ.

Эзэмдэһэн территори дээрээ немецүүдэй «д[illegible]шег[illegible]бкан[illegible]удые» хэрэглэһэн тухай документнууд ба мүн баһа энэ территоринууд дээрэ гестапын даалгабарлар болон хүтэлбэри доро хүдэлмэрилһэн гражданска арад зониие үгы хэхэ тусгаар бүлэгүүдэй ажал-ябуулга тушаа документнууд трибуналай һүүлшын заседани дээрэ харуулагдаһан байгаа гэжэ гэмнэгшэ һануулна. Зүүн Европын территори дээрэ гестапын хэһэн гэмтэ ябуулганууды элирүүлжэ үргэлжэлүүлхэ зуураа, полковник Стори болбол Ровно городто еврейнүүдые хюдаһан тухай Украинада байгаа «ОНТ» гэжэ барилгын фермын түлөөлэгшэ байһан немец Герман Гребе гэгшын хэлэһэн үгэнүүдые уншажа үгэнэ.

Герман Гребе гэгшын хэлэһэнэй ёһоор, Ровно городто болоһон аюулта ябадал хадаа 1942 оной июлиин 13-ай һүни болоһон байгаа. Үдэшэ СС-тэнэй ба полициин отрядууд 5.000 еврейнүүдэй байһан геттые тойробо гэжэ Гребын мэдүүлгэдэ хэлэгдэнэ. Урид табигдаһан прожекторнууд геттые нюдэ ялбама гэрэлээр гэрэлтүүлбэ. СС-тэн хадаа сонхонууд ба үүдэнүүдые эбдэн орожо, геттэдэ байһан зонуудые үхибүүдһээ үбгэд хүртэр бултыень үйлсэдэ намнажа гаргадаг байгаа. Үүдыень миин эбдэжэ ядаа бол, гранатаар эбдэдэг байба. Геттын үйлсэнүүдээр аймшагтай юумэнүүд болодог һэн. Жаахан хүүгэд галзуутаар хашхаралдан эхэ эсэгээ, эхэнэрнүүд—өөрынгөө хүүгэдые бэдэрдэг бэлэй. Үйлсэнүүдэй дундуур ташуур ба буутай хүрзөөр сохюулан туулгагдаһан эрэшүүл, эхэнэрнүүд болон хүүгэд һүрэгөөрөө ябадаг һэн. Аюул болон гашуудалһаа ухаа мэдээгээ алдаһан зонууд шархатаһан, алуулһан түрэлхидөө үргөөд ябадаг байгаа. Тиигэжэ еврейнүүдые геттэһээ намнан гаргаад, товарна вагонуудта һуулгаад, Ровно городто абаашажа бултыень алдаг, хюдадаг байһан юм.

Удаань полковник Стори советскэ албахаагшадай дундаһаа «дурагүйшүүлэй» хюдаха тушаа хэһэн гестапын гэмтэ ябадалнууд тухай хэлэнэ. Тиихэдээ тэрэ хадаа 1941 оной зун болоһон конференци тухай гэршэ немецкэ армиин генерал Лахузенай трибуналда хэлэжэ үгэһэн элирхэйлгэнүүд тухай һануулна. Энэ конференци дээрэ плендэ абтаһан советскэ сэрэгэйхидтэй дундаһаа эдибхитэниие хайра гамгүйгөөр хюдаха гэһэн директивэ үгтэһэн байгаа. Энэ директивэтэй тааралдуулан гестапо ба аюулгүйе хамгаалха албан болбол плендэ абтаһан советскэ сэрэгэйхидтэй байһан лагерьнуудта дурагүй хүнүүдые үгы хэхэ гэжэ тусхай отрядуудые бии болгодог байба.

Мүн баһа энэ директивэ соо зугадахые һэдэһэн советскэ сэрэгэйхидтэ ямараар хандаха тухай анхарал табигдана. Энэ директивын ёһоор зугадахаяа һэдэһэн плендэ абтаһан советскэ сэрэгэйхидые Мантхаузендахи концентрационно лагерьта «кугель» гэжэ тэмдэг хээд ябуулдаг байгаа. Иимэ тэмдэгтэй ерэһэн плендэ абтаһан сэрэгэйхид үгы хэгдэдэг байба. Гестапын гэмтэ ябадалнуудые харуулһан баримтануудһаа полковник Стори болбол хоёр документнүүдтэ тусхай анхаралаа хандуулна. Нэгэдэхи документнь—1942 оной ноябриин 26-да Фриц Заукель гэгшын бэшэһэн бэшэг, тэрэ бэшэг соо Люблин шадарһаа полягуудые нүүлгэжэ гаргалга эхилхэнь, тиигээд тэрэ һуллагдаһан газарые германска расын зонуудта ажаһуухаар үгэхэ, иигэжэ нүүлгэгдэһэн зонуудые концлагерьнуудта ябуулха гэжэ аюулгүйе хамгаалха албанай полициин начальник намда дуулгаа гэжэ бэшэнэ. Полковник Сториин үзүүлһэн хоёрдохи документ хадаа гестапо болбол германска ажаүйлэдбэридэ ажалдаха хүдэлмэриин хүсые намнан абаашадаг байһаниие, Германида байһан хүдэлмэришэдтэ богоолшолго ба аргагүй хатуу шанга журам тогтооһон ябадал[illegible] болбол сэхэ харюусалгатай [illegible] гэршэлнэ.

Гиммлерэй приказай ёһоор б[illegible] гадаһан хүдэлмэришэдые барих[illegible] гэһээр бултыень концентрацион[illegible] герьнуудта ябуулха гэһэн до[illegible] арбан минутын забһарлалга [illegible] һүүлдэ, американска гэмнэлтын [illegible]лэгшэ харуулна.

Саашань союзна сэрэгүүдэй [illegible] шютистнүүдые хюдаһанай түлөө ба аюулгүйе хамгаалха полици[illegible] салгатай болоно гэжэ гэмнэгшэ [illegible] Бүхы командалагшанарта зор[illegible] Гитлерэй гараа табиһан приказ[illegible] үзүүлэгдэнэ, тэрэнэй буулгабари[illegible] гүүдынь Гиммлертэ ба аюулгүйе [illegible] гаалха полициин начальнигта [illegible] һэн байгаа. Бүхы парашю[illegible] формоороо байна гү, али үгы г[illegible] зэбсэгтэй гү, али үгышье һаа [illegible] ёһотой гэһэн тэрэ приказай нэгэ[illegible] гэмнэгшэ уншажа үгэнэ.

Гитлеровскэ эзэмдэлгын [illegible] эсэргүүсэһэн ябадалнуудые [illegible] гү, али үгы хэхын зорилгоор [illegible] дэһэн районуудһаа һуурия зо[illegible] луулха тушаа директивэнууд [illegible] сүүд дээрэ соносхогдоо. Бусад [illegible] ябуулгануудай дунда доро ду[illegible] юумэнүүдые хэхые дурадхагдаһа[illegible] на: иимэ ябадалда һэжэглэгдэһэ[illegible] нуудые нюусаар абаашаха, [illegible] хамгаалха полицида үгэхэ болон [illegible] гүйгөөр үгы хэхэ.

Гестапо ба аюулгүйе хамгаал[illegible] ци болбол арад зониие ондоошье ябуулгануудаар айлгадаг байгаа гэмтэ ябадалнуудта һэжэглэгдэһэ[illegible] хүнүүдыень саазалдаг гү, али [illegible] трационно лагерьта хаадаг бай[illegible] полковник Стори документнүүдые [illegible] руулжа батална.

Саашань гэмнэгшэ болбол [illegible] абахадаа хүниие сохихо болон [illegible] болохо гэһэн документтэй сүүды[illegible] суулна. Гестаповецнүүдтэ ба [illegible] хамгаалха полициин агентнүүдт[illegible] товалагдаһан хүн тэдэндэ хэрэгт[illegible] дээсэлнүүдые хэлэжэ үгөөгүй [illegible] «гурбадахи зэргын асуулал» хэ[illegible] үгтэһэн байгаа. Коммунистнуудые[illegible] систнуудые, саботажнигуудые, түүсэлтэ хэхэ хүдэлөөндэ хабаа[illegible]дые парашютистнүүдые ба «о[illegible] эсэргүү элементнүүдые», поль[illegible] советскэ политическэ хүдэлмэр[illegible] зобоохо ябадал һайшаагдадаг һ[illegible]

Документальна баримтануу[illegible] руулһанай ёһоор, гестапо болбо[illegible] дэгшэ Герингын хүтэлбэреэр 19[illegible] апрельдэ Пруссида бүхы пол[illegible] дайсадые үгы хэхээр пол[illegible] агентээр байха гэжэ эмхи[illegible] байгаа гэжэ полковник Стори [illegible] Гестапын арганууд хадаа [illegible] хатуу шэрүүн байгаа. Геста[illegible] хуулиие хэтэрүүлэн юумэнүүдые байба. «Гестапо» гэжэ үгэ нацистска журамай хүсэрхэлгэ б[illegible] хэхэдэ зоригжуулагшань болоо Гестапо ба аюулгүйе хамгаалха ци өөрынгөө олон мэдээс[illegible] үгэдэг агентнүүдээр арад зоной үйлсөөр, лавкаар ба церков[illegible] шпионско ябуулгануудые хэдэг [illegible]

Гестапо хадаа Гитлерэй [illegible] добтолон орохын шалтаг болгохо гаргаһан байна. Гестаповецнүүд зуун мянган хүүгэд ба эхэнэр[illegible] еврейнүүдые, политическэ лиде[illegible] эрдэмтэниие ба плендэ абтаһан [illegible] хидые сохидог ба аладаг һэн. Г[illegible]цүүд концлагерьнуудта хэдэн [illegible] зонуудые үхүүлдэг байгаа. [illegible]цүүд союзна сэрэгэйхидые пле[illegible]жа аладаг һэн. Үдэшын заседа[illegible] гэмнэлтэ болбол Кальтенбруннер зэмэтэй байһаниие элирүүлхые [illegible] гэжэ полковник Сториин мэд[illegible] тэрэнэй үмөөрэгшэ адвокат [illegible] болбол Кальтенбруннер мүнөө [illegible] доод байна, тиигээд сүүд дээрэ [illegible] шадахагүй, тиимэ дээрэһээ Каль[illegible] нерые гэмнэхэ ябадалые тэрэнэй[illegible] һэн хойноно хэгты гэжэ хандаб[illegible] буналай шиидхэбэри забһа[illegible] һүүлдэ соносхогдохо гэжэ Лорд [illegible] харюусаба.

Манай республикын һонин

ФИНАНСОВА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ АМЖАЛТА

Хоринн аймагай финансова таһагай хүдэлмэрилэгшэд (даагшань нүхэр Ц. Тыхеев) СССР-эй Верховно Совеэдэй һунгалтын үдэрые амжалтануудаар угтахаа хүсэжэ, һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнгөө ашаар, налог суглуулха үнгэрэгшэ жэлэйнгээ даалгабари 129 процент дүүргэһэн ба олзын налогоор 130 процент болтоһон байха юм.

Түрүү налог суглуулагша агент нүхэр Санжицыреторова гэгшэ Анаагай сомондо хүдэлмэреэ һайнаар ябуулжа, налог суглуулха түсэбөө 103 процент дүүргэһэн байна.

Тэрэшэлэн Красно-Партизанска сомондо агентаар хүдэлмэрилдэг нүхэр Эпова һайнаар хүдэлмэрилжэ даалгабаряа 102 процент дүүргэһэн байха юм.

200 гаран шэнэ кино-фильм ба журналнууд харагдаба

1945 оной турша соо Улан-Үдын кино-театрнуудаар 200 гаран шэнэ кино-картина, журналнууд харуулагдаһан байна.

Хэдэн мянган городой хүдэлмэришэд, албахаагшад, һурагшад, студентнүүд ба бусад «Энэ Донбасста болоо һэн», «Нэгэтэ һүни», «Үдэрнүүд ба һүнинүүд», «Зэмэгүй зэмэтэн», «271-дэхи хүн», «Иван Грозный» гэхэ мэтэ гоё һайхан фильмнүүдые һонирхолтойгоор харaһан байна. 1946 оной түсэбэй ёһоор үшөө олон кино-картинанууд кино-театрнуудай экрануудта харуулагдахаар хараалагдана.

Һаяар «Непокоренные» гэжэ фильм харуулагдахань

Үхибүүд үбэлэйгөө амаралтые хүхюу сэнгэлигээр үнгэргэжэ байна. ТЮЗ-дэ 5.000 үлүү үхибүүд зүжэг хараа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Үхибүүд шэнэ жэлэй ёлкын дэргэдэ.

А. Поповой фото.

КОМСОМОЛЕЦУУДАЙ БЭЛЭГ

«Коминтерн» колхозой эхин организациин комсомолецууд колхозойнгоо малажалшадта халуун туһаламжа үзүүлхээ хүсэжэ, өөһэдынгөө дундаһаа арһа, шүрбэһэ суглуулжа, 5 хоногой турша дотор дулаахан даха оёжо колхозой түрүү малшадай нэгэндэнь бэлэг болгон барюулха гэжэ шиидэбэ.

Тиигээд, энээнһээшье хойшо хоноһоо энэ мэтын туһаламжануудые малшадта үзүүлжэ байхаар хамтын суглаан дээрээ баталан хэлсэбэд.

ТҮСЭБӨӨ ЕХЭЭР ҮЛҮҮЛБЭ

Улан-Үдын паровозо-бүтээлгын заводой коллектив СССР-эй Верховно Совеэдэй һунгалтада зорюулагдаһан социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, эршэмтэй шангаар хүдэлмэрилжэ байна.

Энэ коллектив үнгэрэгшэ 1945 оной даалгабарита түсэбөө үшөө декабриин 19-дэ дүүргээд, түсэбһөө үлүү 2 миллион 300 мянган түхэригэй сэнтэй продукци гүрэндөө нэмэжэ үгэһэн байха юм.

ЭХЭНЭР ФРОНТОВИГУУД АЖАЛ ДЭЭРЭЭ

Һүүлэй үедэ олон эхэнэрнүүд Улаан Армиһаа гэртээ бусажа ерэжэ байна. Улан-Үдын 174 эхэнэрнүүд халуун байлдаанда хабаадалсажа ябаһанаа, Улан-Үдэ гэртээ бусажа ерээд, түрүүн ажаллажа байһан хүдэлмэридөө оробо. Эдэ эхэнэрнүүдэй олонхинь гүрэнэй дээдэ шагналда хүртэһэн байха юм. Жэшээлхэдэ, нүхэр Мария Полуянова гурбан жэлэй турша дотор Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда ами бэеэ хайрлангүй, эрэлхэг зүрхэтэйгээр ябажа, «Шэн габьяагай түлөө» гэһэн медальтай бусажа ерээд, түрүүнэй ажаллажа байһан типографидаа хүдэлмэрилжэ захалба.

Мүнөө энэ эдибхитэй нүхэр ажалдаа фронтовой янзаар хандажа, халаанайнгаа даалгабариие үдэр бүхэндэ 130—150 процент дүүргэнэ.

Һайн жэшээ

Нүхэд А. Итыгин ба В. Нифатов гэгшэд армида ошохоһоо урид Хойто-Байгалай аймагай Александровск гэжэ алтанай приискэдэ хүдэлмэрилжэ байһан байгаа.

Мүнөө эдэ патриодууд нютагтаа бусажа ерээ. Гүрэндөө алта бүри ехээр малтажа үгэхые хүсэжэ, 6 хүнһөө бригада эмхидхээд, алта угаалганай хүдэлмэриие захалба. Ажалайнгаа түрүүшын үдэрһөө захалаад эдэнэр үндэр амжалтануудые туйлажа, үдэр бүхэнэйнгөө даалгабариие 150 процентһээ доошо бэшээр дүүргэжэ байнад.

Талханай дутажа байһан дээрэһээ Парижда үймөөн болобо

ПАРИЖ, декабриин 31. (ТАСС). Һүүлэй үдэрнүүдтэ талхан дутажа түбэгтэй бэрхэ байдал үзэгдэжэ байһан дээрэһээ үсэгэлдэр үдэшэлэн ба илангаяа мүнөө үглөөгүүр парижска районуудта олон тоото тулалдаанууд болоһон байгаа. Эндэ полициин хамаадаха ушар гараба. Хуули[illegible]асаг болбол талханай карточ[illegible] болгоһон дээрэһээ улад зон һүүл[illegible]нүүдтэ хэзээ-хэзээнэйхиһээ үлүү талха худалдан абаха гэжэ [illegible] байһан хадань. Парижда талхан[illegible] байна гэжэ тайлбарилна.

РЕДАКЦИҺАА

«Бурят-Монголой Үнэн» газетын үсэгэлдэрэй номерто мүр һэлгүүлһэн алдуу гараба. Нэгэдэхи полосагай табадахи колонкодо түрүүшын материалай дороһоо долоодохи мүрые иигэжэ уншаха хэрэгтэй: «түрүүлэгшээр дэбжүүлэгдэһэн нүхэр М. Стариков».

Алдуу гаргаһан корректорто хэмжээ абтаба.

РЕД[illegible]

Харюусалгата редактор Ц. Г. ГАЛСА[illegible]

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ. ул. Ленина 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ, Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23, АТС—1-80; зам. редактора—7-89; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной жизни и промышленности—7-89; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов —6-03 (2 зв.); объявлений 2-64 (2 зв.).

Н—00522. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж[illegible]